
Ramatapinyupanishat Savyakhya

రామతాపిన్యపనిషత్ సవ్యాఖ్యా

Document Information

Text title : Ramatapini Upanishad with Commentary by Upanishadbrahmayogin

File name : rAmatApinyupaniShatsavyAkhyA.itx

Category : upanishhat, raama, upaniShat, rAma, atharvaveda, vyAkhyA

Location : doc_upanishhat

Author : Vedic tradition

Transliterated by : Mrityunjay Pandey

Proofread by : Mrityunjay Pandey

Description-comments : 55 / 108; Atharva Veda - Vaishnava upanishad

Latest update : October 30, 2025

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

October 30, 2025

sanskritdocuments.org

రామతాపిన్యపనిషత్ సవ్యాఖ్యా

శ్రీరామపూర్వతాపినీ

ఓం భద్రం కర్ణభిః శ్రుణుయామ దేవాః । భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః ।
స్థిరైరజ్ఞస్త్రుష్టువాంసస్తనూభిర్యశేమ దేవహితం యదాయుః ।
స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవాః । స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః ।
స్వస్తి నస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః । స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు ॥
ఓం శాన్తిః శాన్తిః శాన్తిః ॥

ప్రథమోపనిషత్

రామనామార్థప్రకాశనం
చిన్మయేఽస్మిన్ మహావిష్ణౌ జాతే దశరథే హరౌ ।
రఘాః కులేఽఖిలం రాతి రాజతే యో మహీస్థితః ॥ ౧ ॥
స రామ ఇతి లోకేషు విద్వద్భిః ప్రకటీకృతః ।
రాక్షసా యేన మరణం యాన్తి స్వోద్రేకతోఽథవా ॥ ౨ ॥
రామనామ భువి ఖ్యాతమభిరామేణ వా పునః ।
రాక్షసాన్ మర్త్యరూపేణ రాహుర్మనసిజం యథా ॥ ౩ ॥
ప్రభాహీనాన్తథా కృత్వా రాజ్యార్హాణాం మహీభృతామ్ ।
ధర్మమార్గం చరిత్రేణ జ్ఞానమార్గం చ నామతః ॥ ౪ ॥
తథా ధ్యానేన వైరాగ్యమైశ్వర్యం స్వస్య పూజనాత్ ।
తథా రాత్యస్య రామాఖ్యా భువి స్యాదథ తత్త్వతః ॥ ౫ ॥
రమన్తే యోగినోఽనన్తే నిత్యానన్తే చిదాత్మని ।
ఇతి రామపదేనాసౌ పరం బ్రహ్మభిధీయతే ॥ ౬ ॥
శ్రీరామతాపనీయార్థం భక్తధ్యేయకశేబరమ్ ।

వికళేబరకైవల్యం శ్రీరామబ్రహ్మ మే గతిః ॥

ఇహ ఖలు అధర్వణవేదప్రవిభక్తేయం శ్రీరామతాపినియోపనిషత్ పూర్వోత్తరతాపినిభ్యాం
సోపాయసవిశేషనిర్విశేషబ్రహ్మస్వరూపప్రకటనపూర్వకం బ్రహ్మమాత్రపర్యవసన్నా
విజయతే । అస్యాః స్వల్పగ్రన్థతో వివరణమారభ్యతే । ముముక్షూనుపలభ్య
అవాన్తరరూపేణ ప్రవృత్తేయం పూర్వతాపినిశ్రుతిరితి యత్తత్ సవిశేషబ్రహ్మవిద్యాస్తుత్యర్థం
ఆదౌ స్వాఙ్మస్వఙ్మదృష్టిమాశ్రిత్య రామనామార్థం ప్రకాశయతి-చిన్మయ ఇత్యాదినా ।
చిన్మయే చిన్మాత్రే హరౌ స్వాఙ్మనతత్కార్యహారిణి విష్టౌ సర్వవ్యాపకే
పరిత్రాణాయ సాధూనాం వినాశాయ చ దుష్కృతామ్ ।
ధర్మసంస్థాపనార్థాయ సమ్భవామి యుగే యుగే ॥

ఇతి స్వప్రతిజ్ఞాపరిపాలనార్థం ఆస్మిన్ దశరథే కశ్యపప్రజాపత్యవతారే నిష్ఠాద్వయపరిపాలనాయ
జాతే ఆవిర్భూతే సత్యథ బాలలీలయా రఘాః కులే అఖిలం స్వజనవర్గం యో
రాతి ఆనన్దయతి యో మహీస్థితః సన్ స్వతేజసా స్వవిభూత్యా చ రాజతే ॥
౧॥ ఏవం భూరాదిసర్వలోకేషు స ఏవ రామః ఇతి విద్యద్భిః తద్యాథాత్మ్యజ్ఞైః
ప్రకటీకృతో భవతి । భక్త్యన్తరేణ రామనామార్థం నిర్దిశతి-రాక్షసా ఇతి । విరాధాదిరాక్షసా
యేన మరణం యాన్తి స్వోదేకతః స్వపాపకృత్యతో వా ॥ ౨॥ పునః అభిరామేణ
సర్వలోకమనోరమణరూపేణ వా రామనామ భువి ఖ్యాతం స్వాదిత్యర్థః । రాక్షసా
ఇత్యత్ర రేఫార్థో గృహ్యతే, మరణం యాన్తి ఇత్యత్ర మకారః, వర్ణద్వయయోగే రామో
భవతి । పునః ప్రకారాన్తరేణ రామనామోద్ధరతి-రాక్షసానితి । యథా రాహుః చస్త్రం
నిష్పుభం కరోతి ॥ ౩॥ తథా అయం మర్త్యరూపేణ రాక్షసాన్ ప్రభాహీనాన్ కృత్వా
అథ రాజ్యార్థాణాం మహీభృతాం సతాం స్వచరిత్రేణ సర్వప్రాణీస్వాశ్రమోచితధర్మమార్గం
ఉపదిశన్ స్వాతిరిక్తాశ్రయాసమ్భవప్రబోధసిద్ధనిష్పుతియోగికబ్రహ్మమాత్రరూపే యో
రాజతే యః స్వే మహిమ్ని మహీయతే స రామ ఇతి స్వనామ్నా జ్ఞానమార్గం
ప్రకాశయన్ ॥ ౪॥ స్వమూర్తిధ్యానేన స్వాతిరిక్తవదార్థవైరాగ్యం జనయన్, స్వపూజనతో
బ్రహ్మద్వైశ్వర్యం దిశన్ యోఽవతిష్ఠతే తస్య రామాఖ్యా సర్వత్ర రాతీతి భువి
స్యాత్ । అస్య రామాఖ్యా కథమిత్యత్ర రాక్షసాన్ మర్త్యరూపేణ రాహుః మనసిజం
రాజ్యార్థాణాం మహీభృతామితి రేఫమకారయోజనతో రామాఖ్యా స్వాదిత్యర్థః ।
లోకదృష్ట్యా ఏవం నామ ప్రకాశయిత్వా వస్తుదృష్ట్యా అస్య నామార్థం నిర్దిశతి-అథేతి
॥ ౫॥ సర్వాపహ్నావసిద్ధనిష్పుతియోగికబ్రహ్మమాత్రపర్యవసానతయా మనో యుజ్ఞాన్త
ఇతి యోగినః సమ్యజ్ఞానినోఽనన్తే పరిచ్ఛేదత్రయాపహ్నావసిద్ధే నిత్యభూమానన్దే చిదాత్మని
చిన్మాత్రే తన్మాత్రావశేషతయా రమన్త ఇతి రామపదేన అసౌ భగవాన్ పరం బ్రహ్మభిధీయతే,

“రామ ఏవ పరం బ్రహ్మ” ఇతి శ్రుతేః || ౬ ||

ఉపాసకార్థే నిర్విశేషస్య రూపకల్పనా
చిన్మయస్యాద్విత్తీయస్య నిష్కలస్యాశరీరిణః |
ఉపాసకానాం కార్యార్థం బ్రహ్మణో రూపకల్పనా || ౭ ||

రూపస్థానాం దేవతానాం పుంస్త్వస్త్వస్త్వాదికల్పనా |
ద్విచత్వారిషడష్టానాం దశ ద్వాదశ షోడశ || ౮ ||

అష్టాదశామీ కథితా హస్తాః శక్ష్ణాదిభిర్మతాః |
సహస్రాంతాస్తథా తాసాం వర్ణవాహనకల్పనా || ౯ ||

శక్తీనేనాకల్పనా చ బ్రహ్మణ్యేవం హి పఞ్చాధా |
కల్పితస్య శరీరస్య తస్య సేనా౭౭దికల్పనా || ౧౦ ||

అనేన మన్తేణ రామస్య నిర్విశేషత్వమవగమ్యతే, తథావిధస్య సవిశేషత్వం కుతః? ఇత్యత ఆహ-చిన్మయస్యేతి | చిన్మయస్యేత్వాదివిశేషణవిశిష్టబ్రహ్మణో నిర్విశేషత్వేన వికల్పాసహత్వే౭పి భక్తపటలస్వపదాత్మ్యపాయార్థం రూపాదివిశేషకల్పనా, న స్వత ఇత్యర్థః || ౭ || ఉపాసకస్వపదాప్తినిమిత్తకల్పనాం ప్రపఞ్చయతి-రూపేతి | నిర్విశేషబ్రహ్మమాత్రస్వరూపే రామే స్వాజ్ఞాదిదృష్ట్యా భేదాభేదరూపేణ తిష్ఠన్తీతి రూపస్థాః తాసాం దేవతానాం సీతారామతదంశభేదేన ద్విచత్వారిషడష్టానాం సశక్తీకానాం పుంస్త్వస్త్వాదికల్పనా తదధికరణరామోపాసనార్థేవ | సీతయా సహ ద్విత్వం, లక్ష్మణాదిభిః చతుస్సక్ష్ణ్యావిశిష్టత్వం సుగ్రీవవిభీషణాదిభిః షట్సక్ష్ణ్యాపూరకత్వం, ధృష్ట్యాదిసచివైః అష్టసక్ష్ణ్యాపూరకత్వమ్ | తాసాం సీతారామాంశవికల్పితానాం నరవానరరాక్షసభేదేన సేనాసక్ష్ణ్యా నిగద్యతే | ఏకైకస్యామిహ సేనా౭ధిపా దశ ద్వాదశ షోడశ అష్టాదశ హస్తా వర్ణవై ఇతి కథితాః, “మహాపద్మశతం హస్తం” ఇతి గణితశాస్త్రప్రసిద్ధేః || ౮ || కస్యాశ్చిత్ దేవతాయాః శక్ష్ణాదిసక్ష్ణ్యాభిః యుతాః సహస్రాంతాః పరివారాః సన్తి || ౯ || ఆదౌ రామే బహుదేవతాకల్పనా తతస్తాసాం వర్ణకల్పనా వాహనకల్పనా ఏకైకకార్యనిర్వాహకశక్తికల్పనా అగణ్యసేనాకల్పనేత్యేవం బ్రహ్మణ్యేవం హి రామే పఞ్చాధా కల్పనా వికల్పితా | ఏవం పఞ్చాధాకల్పనా నిర్విశేషబ్రహ్మణో రామస్యేత్యత ఆహ-కల్పితస్యేతి | భక్తపటలస్వపదాత్మ్యపాయతయా కల్పితస్య శరీరస్యైవ సేనా౭౭దికల్పనా, స్వస్య నిరుపాధికత్వేన నిర్వికల్పత్వాత్ || ౧౦ ||

మన్తజపయన్త్రపూజయోః రామప్రసాదకరత్వం
బ్రహ్మాదీనాం వాచకో౭యం మన్తో౭న్వర్థాదిసంజ్ఞితః |

జప్తవ్యో మన్త్రిణా నైవం వినా దేవః ప్రసీదతి || ౧౧||

క్రియాకర్మేజ్ఞాకర్మాణామర్థం మన్తో వదత్యథ |

మననాత్ త్రాణనా(తారణా)న్మన్తః సర్వవాచ్యస్య వాచకః || ౧౨||

సోఽభయస్యాస్య దేవస్య విగ్రహో యన్త్రకల్పనా |

వినా యన్త్రేణ చేత్ పూజా దేవతా న ప్రసీదతి || ౧౩||

ఇత్థమ్భూతరామప్రసాదహేతుః కః? ఇత్యాశక్య తద్వాచకో మన్తః షడక్షరాదిః
తత్పూజాపీఠం చేత్యాహ- బ్రహ్మాదీనామితి | రామస్య సర్వదేవాత్మకత్వేన
రామాన్వర్థసంజ్ఞితో మన్తో బ్రహ్మాదీనామపి వాచక ఏవ | యతో మన్తానుష్ఠానం వినా
దేవో న ప్రసీదతి అతో మన్త్రిణా మన్తైకశరణేన అయం మనుః జప్తవ్యో భవతి || ౧౧||

మన్తార్థం వ్యుత్పాదయతి-క్రియేతి | క్రియా వ్యాపారః, ద్వితీయాన్తోపాత్తం కర్మ, ఇజ్ఞా
యజ్ఞః, కర్తా యజమానః, తేషాం మహాతాత్పర్యం యత్ర పర్యవస్యతి తమేతమర్థం అయం
మన్తో వదతి మన్తార్థస్య ప్రత్యగభిన్నబ్రహ్మణి పర్యవసితత్వాత్ | అథ సర్వవాచ్యవస్తునో
రామచన్ద్రస్య యో వాచకో భవతి స్వమననమాత్రతో మన్తారం స్వాతిరిక్తాస్తిత్వభ్రమవారిధేః
వారణాత్ మన్త ఇతి వ్యుత్పత్తిః యుజ్యత ఇత్యర్థః || ౧౨|| ఇతశ్చ దేవతాప్రసాదహేతుః
దేవపూజా ఇత్యాహ-స ఇతి | శుద్ధాద్వైతతయా అభయస్యాస్య దేవస్య యో విగ్రహః
సోఽయం యన్త్రకల్పనారూపో భవతి | యథా యన్త్రపూజయా దేవతా ప్రసీదతి తథా
విగ్రహపూజయా న ప్రసీదతిత్యర్థః || ౧౩||

ఇతి ప్రథమోపనిషత్ |

ద్వితీయోపనిషత్

రామబీజస్య సర్వాత్మకత్వం

స్వభూర్ణ్యోతిర్మయోఽనన్తరూపీ న్స్వనైవ భాసతే |

జీవత్వేన సమో యస్య సృష్టిస్థితిలయస్య చ || ౧||

కారణత్వేన చిచ్ఛక్త్యా రజఃసత్త్వతమోగుణైః |

యథైవ వటబీజస్థః ప్రాకృతశ్చ మహాన్ ద్రుమః || ౨||

తథైవ రామబీజస్థం జగదేతచ్ఛరాచరమ్ |

రేఫారూపా మూర్తయః స్యుః శక్తయస్తిస్య ఏవం చేతి || ౩||

స్వస్య స్వబీజాత్మనా సర్వకారణత్వమాహ-స్వభూరితి । హేత్వన్తరం
 వినా స్వయమేవ భవతీతి స్వభూః జ్యోతిర్మయః ప్రకాశమాత్రత్వాత్ “ప్రకాశః
 పర్యవస్యతి” ఇతి శ్రుతేః । అనన్తరూపీ స్వాజ్ఞదృష్ట్యా అనేకరూపీ సర్వాత్మకత్వాత్
 । ఏవం స్వేనైవ భాసతే స్వయమ్ప్రకాశత్వాత్ । యస్య సృష్టిస్థితిప్రళయవతః
 స్వాతిరిక్తప్రపంచస్య జీవత్వేన కార్యోపాధినా ఈశ్వరోపాధికారణత్వేన చిచ్ఛక్త్యో
 ప్రతీచా తద్భాస్యరజస్సత్వతమోగుణైర్వా సమ ఇత్యత్ర మానం ఓమితి । ఓఙ్కారస్య
 అభిధానాభిధేయరూపేణ సర్వసమత్వాత్ “సమ ఏభిః సర్వైః” ఇతి శ్రుతేః । రామరహస్యే
 వటబీజదృష్టాన్తశ్రుతిః వ్యాఖ్యాతా । రాం ఇతి రామబీజే రేతి వ్యజ్ఞానతో బ్రహ్మేత్యవ్యతే,
 తదపరి శ్రూయమాణాకారతో విష్ణుః, మకారతః శివః ఇతి రేఫారూపాః త్రిమూర్తయః
 స్యుః । తత్రత్యదీర్ఘః ఛాన్దసః । సరస్వతీలక్ష్మీగౌరీభేదేన క్రియాజ్ఞానేచ్ఛాభేదేన వా శక్తయః
 తిన్ద్ర ఏవ చేతి । ద్వితీయోపనిషత్సమాప్త్యర్థశ్చ చశబ్దః ॥ ౧-3॥

ఇతి ద్వితీయోపనిషత్ ।

తృతీయోపనిషత్

సీతారామయోః మన్తయన్త్రాదిపూజ్యత్వం
 సీతారామౌ తన్మయావత్ర పూజ్యౌ జాతాన్యాభ్యాం భువనాని ద్విసప్త ।
 స్థితాని చ ప్రహితాన్యేవ తేషు తతో రామో మానవో మాయయా౭ధాత్ ॥ ౧॥
 జగత్ప్రాణాయాత్మనే౭స్మై నమః స్యాన్నమస్తైవ్యక్యం ప్రవదేత్ ప్రాగ్గుణేనేతి ॥

భగవత్ప్రసాదహేతుతయా మన్త్రాదిరుక్తః, తత్ర పూజ్యౌ కౌ? ఇత్యత ఆహ-
 సీతారామావీతి । ఆభ్యాం సీతారామాభ్యాం చతుర్దశభువనోపలక్షితానన్తకోటిబ్రహ్మాణ్డాని
 జలాశయబుద్బుదాసీవ ముహుర్ముహుః జన్మస్థితిభిజ్గకలనామనుభవన్తి । అత్ర
 యన్త్రే తావేవ తన్మయా యన్త్రరూపిణౌ సీతారామౌ పూజ్యవిత్యర్థః । తతో యో
 రామో మాయయా మానవో భూత్వా సమస్తం జగత్ అధాత్ అపోషయత్ అస్మై
 జగత్ప్రాణాయ జగదాత్మనే నమః స్యాత్ నమో౭స్తు, ఆవయోః ఐక్యమస్తైవ్యత్వర్థః ।
 కుతో నమఃశబ్దస్తైవ్యవాచిత్యత ఆహ-“నమస్తు జీవపరయోర్వాచ్యార్థత్వాగపూర్వకమ్”
 లక్ష్యయోః శుద్ధత్వేన ఐక్యమేవ వదేత్ । కేన హేతునేత్యత్ర జీవపరయోః ప్రాగ్గుణేన
 సచ్చిదానన్తరూపేణేత్యర్థః । ఇతిశబ్దస్తృతీయోపనిషత్సమాప్త్యర్థః ॥

ఇతి తృతీయోపనిషత్ ।

చతుర్థోపనిషత్

రామషడక్షరార్థః

జీవవాచీ నమో నామ చాత్మా రామేతి గీయతే ।

తదాత్మికా యా చతుర్థీ తథా చాయేతి గీయతే ॥ ౧॥

మన్తోఽయం వాచకో రామో వాచ్యః స్యాద్యోగ ఏతయోః ।

ఫలదశ్చైవ సర్వేషాం సాధకానాం న సంశయః ॥ ౨॥

యథా నామీ వాచకేన నామ్నో యోఽభిముఖో భవేత్ ।

తథా బీజాత్మకో మన్తో మన్త్రిణోఽభిముఖో భవేత్ ॥ ౩॥

బీజశక్తిం న్యనేద్దక్షవామయోః స్తనయోరపి ।

కీలో మధ్యే వినా భావ్యః స్వవాఙ్మూచినియోగవాన్ ॥ ౪॥

సర్వేషామేవ మన్త్రాణామేష సాధారణః క్రమః ।

అత్ర రామోఽనస్తరూపస్తేజసా వహ్నినా సమః ॥ ౫॥

స త్వనుష్టగువిశ్వశ్చేదగ్నిషోమాత్మకం జగత్ ।

ఉత్పన్నః సీతయా భాతి చన్ద్రశ్చన్ద్రికయా యథా ॥ ౬॥

ప్రకృత్యా సహితః శ్యామః పీతవాసా జటాధరః ।

ద్విభుజః కుణ్డలీ రత్నమాలీ ధీరో ధనుర్ధరః ॥ ౭॥

ప్రసన్నవదనో జేతా ధృష్ట్యష్టకవిభూషితః ।

ప్రకృత్యా పరమేశ్వర్యా జగద్యోన్యాఽఙ్కీతాఙ్కభృత్ ॥ ౮॥

హేమాభయా ద్విభుజయా సర్వాలంకృతయా చితా ।

శ్లిష్టః కమలధారిణ్యా పుష్టః కోసలజాఽఽత్మజః ॥ ౯॥

దక్షిణే లక్ష్మణేనాథ సధనుష్పాణినా పునః ।

హేమాభేనానుజేవైవ తథా కోణత్రయం భవేత్ ॥ ౧౦॥

తదైవ తస్య మన్తస్య యశ్చాణుశ్చ స్వజేస్తయా ।

ఏవం త్రికోణరూపం స్యాత్తం దేవా యే సమాయయుః ॥ ౧౧॥

“నమస్త్యైక్యం ప్రవదేత్” ఇత్యత్ర తత్త్వమ్పదలక్ష్యయోః ఐక్యం సూత్రితం, సోపాయం తత్ప్రపాఞ్చనాయ చతుర్థోపనిషదారభ్యతే । తత్రాదౌ శ్రీరామషడక్షరార్థకథనేన ప్రత్యక్షమైక్యం ప్రకటయతి-జీవేతి । అస్యార్థః రామరహస్యే ప్రపాఞ్చితః ॥ ౧॥ ఏవం ప్రత్యక్షమైక్యముక్త్యా మన్తార్థయోః ఏకత్వానుసంధానం ప్రత్యగ్బ్రహ్మోవగత్యుపాయ

ఇత్యాహ-మస్త్ర ఇతి ॥ ౨॥ మస్త్రో మస్త్ర్యభిముఖో భవేత్ ఇతి సద్వష్టాస్తమాహ-యథేతి
 ॥ ౩॥ మస్త్రానుష్ఠానస్య దేవతా౨౨భిముఖ్యహేతుతయా బీజాదితన్నాస్యసస్థలం చ
 సర్వమస్త్రసాధారణతయా౨౨హ-బీజేతి ॥ ౪॥ రామస్య మస్త్రాసనత్వం తత్రావిర్భవం
 చాహ-అత్రేతి । అత్ర మస్త్రే తేజసా వహ్నినా సమః ॥ ౫॥ స తు స ఏవ
 అనుష్ఠగుః చస్త్రసమః స్వాభక్తభక్తాపేక్షయా ఉష్ణానుష్ఠద్యుతిత్వే అనుష్ఠగురితి వక్తవ్యే
 విసర్గలోపశ్చాన్తసః । “హరిరేవ జగత్ జగదేవ హరిః హరితో జగతో న హి భిన్నతనుః”
 ఇతి స్మృత్యనురోధేన విరాడాభవమేత్య విశ్వరూపశ్చేత్ ఇదం జగత్ అగ్నిషోమాత్మకం
 భవతి । తత్ర ప్రాణ్యదృష్టవశాత్ జగతి సీతయా సహ ఉత్పన్నవత్ భాతీత్యాహ-
 ఉత్పన్న ఇతి ॥ ౬-౭॥ ధృష్ట్యష్టకవిభూషితః ధృష్ట్యాద్యష్టమన్త్రిభిః పరివృత ఇత్యర్థః
 । పార్శ్వద్వయస్థితసీతాలక్ష్మణాభ్యాం స్థితం త్రికోణవత్ భాన్తం దేవాః స్తువన్తీత్యాహ-
 ప్రకృత్యేతి ॥ ౮-౧౦॥ యథా రామలక్ష్మణసీతాస్త్రికోణవత్ స్థితాః తథైవ తస్య
 రామమస్త్రస్య పార్శ్వద్వయే స్వాపేక్షయా లక్ష్మణస్య కనీయన్త్యేన అణుత్వం
 “ఏషో౨ణురాత్మా” ఇతి శ్రుతేః । యశ్చ రామమనుః అణుశ్చ లక్ష్మణమనుః స్వం
 స్వకీయసీతామనుః సర్వే జేన్తయా చతుర్థ్యన్తేన యుతాః ఏవం మస్త్రరూపేణాపి ॥
 ౧౧-౧౪॥

దేవకృతరామస్తుతిః

స్తుతిం చక్రుశ్చ జగతః పతిం కల్పతరౌ స్థితమ్ ।
 కామరూపాయ రామాయ నమో మాయామయాయ చ ॥ ౧౨॥

నమో వేదాదిరూపాయ ఓంకారాయ నమో నమః ।
 రమాధరాయ రామాయ శ్రీరామాయాత్మమూర్తయే ॥ ౧౩॥

జానకీదేహభూషాయ రక్షోఘ్నాయ శుభాజ్ఞినే ।
 భద్రాయ రఘువీరాయ దశాస్యాన్తకరూపిణే ॥ ౧౪॥

రామభద్ర మహేష్వాస రఘువీర నృపోత్తమ ।
 భో దశాస్యాన్తకాస్మాకం రక్షాం దేహి శ్రియం చ తే ॥ ౧౫॥

త్వమీశ్వర్యా దాపయాథ సమ్ప్రత్యాశ్వరిమారణమ్ ।
 కుర్వీతి స్తుత్య దేవాద్యాః తేన సార్థం సుఖం స్థితాః ॥ ౧౬॥

రక్షాం దేహి శ్రియం చ తే ఉభే అపి దేహీత్యర్థః ॥ ౧౫॥ త్వం ఈశ్వర్యా సీతయా
 శ్రియం దాపయ । ఆశు ఝటితి నః శత్రుమారణం కురు ॥ ౧౬॥

ఋషికృతరామస్తుతిః

స్తువన్వేవం హి ఋషయస్తదా రావణ ఆసురః ।
 రామపత్నీం వనస్థాం యః స్వనిర్వృత్యర్థమాదదే ॥ ౧౭॥
 స రావణ ఇతి ఖ్యాతో యద్వా రావాచ్ఛ రావణః ।
 తద్వ్యాజేనేక్షితుం సీతాం రామో లక్ష్మణ ఏవ చ ॥ ౧౮॥
 విచేరతుస్తదా భూమౌ దేవీం సన్దృశ్య చాసురమ్ ।
 హత్వా కబంధం శబరీం గత్వా తస్యాజ్ఞయా తయా ॥ ౧౯॥
 పూజితో వాయుపుత్రేణ భక్తేన చ కపిశ్వరమ్ ।
 ఆహూయ శంసతాం సర్వమాద్యంతం రామలక్ష్మణౌ ॥ ౨౦॥
 స తు రామే శక్తితః సన్ ప్రత్యయార్థం చ దున్దుభేః ।
 విగ్రహం దర్శయామాస యో రామస్తమచిక్షిపత్ ॥ ౨౧॥
 సప్తసాలాన్ విభిద్యాశు మోదతే రాఘవస్తదా ।
 తేన హృష్టః కపిన్దోఽసౌ సరామస్తస్య పత్తనమ్ ॥ ౨౨॥
 జగామాగర్జదనుజో వాలినో వేగతో గృహాత్ ।
 తదా వాలీ నిర్జగామ తం వాలినమథాహవే ॥ ౨౩॥
 నిహత్య రాఘవో రాజ్యే సుగ్రీవం స్థాపయేత్తతః ।
 హరీనాహూయ సుగ్రీవస్తాహ చాశావిదోఽధునా ॥ ౨౪॥
 ఆదాయ మైథిలీమద్య దదతాశ్వాశు గచ్ఛత ।
 తతస్తతార హనుమానబ్ధిం లక్ష్మణం సమాయయౌ ॥ ౨౫॥
 సీతాం దృష్ట్వాఽసురాన్ హత్వా పురం దగ్ధ్వా తథా స్వయమ్ ।
 ఆగత్య రామేణ సహ న్యవేదయత తత్త్వతః ॥ ౨౬॥
 తదా రామః క్రోధరూపీ తానాహూయాథ వానరాన్ ।
 తైః సార్థమాదాయాస్త్రాణి పురీం లక్ష్మణం సమాయయౌ ॥ ౨౭॥
 తాం దృష్ట్వా తదధీశేన సార్థం యుద్ధమకారయత్ ।
 ఘటశ్రోత్రసాస్రాక్షజిద్భ్యాం యుక్తం తమాహవే ॥ ౨౮॥
 హత్వా విభీషణం తత్ర స్థాప్యాథ జనకాత్మజామ్ ।
 ఆదాయాఙ్కస్థితాం కృత్వా స్వపురం తైర్జగామ సః ॥ ౨౯॥

యథా దేవాః స్తుత్వా తత్ప్రసాదతః స్వారాజ్యం యయుః తథా ఋషయోఽపి
తత్ప్రసాదలబ్ధదివ్యజ్ఞానేన భావచర్యాం భూతరూపాం వా ప్రపంచయంతః స్తువస్తీత్యాహ-
స్తువస్తీతి । నిర్వృతిః సుఖం వైకుణ్ఠపార్షదత్వప్రభవం తదర్థమాదదే ఇత్యర్థః ॥ ౧౭॥
లోకాన్ రావయతి పీడయతి కైలాసపర్వతాక్రాంతో మహారవం కరోతీతి వా రావణః ।
మత్పార్షదప్రవరస్య బ్రాహ్మణశాపప్రభవరాక్షసత్వమోచనం కృత్వా ఆయం స్వపదే
స్థాపయితవ్య ఇతి తద్వ్యాజేన ॥ ౧౮॥ దేవీం సన్పృశ్య ఆన్విష్య ॥ ౧౯-౨౯॥

పట్టాభిషిక్తరామచన్ద్రవిభూతిః

తతః సింహాసనస్థః సన్ ద్విభుజో రఘునన్దనః ।

ధనుర్ధరః ప్రసన్నాత్మా సర్వాభరణభూషితః ॥ ౩౦॥

ముద్రాం జ్ఞానమయీం యామ్యే వామే తేజః ప్రకాశిన్మ్ ।

ధృత్వా వ్యాఖ్యాననిరతశ్చిన్మయః పరమేశ్వరః ॥ ౩౧॥

ఉదగ్గక్షణయోః స్వస్య శత్రుఘ్నభరతౌ తతః ।

హనూమన్తం చ శ్రోతారమగ్రతః స్వాత్మికోణగమ్ ॥ ౩౨॥

భరతాధన్తు సుగ్రీవం శత్రుఘ్నాథో విభీషణమ్ ।

పశ్చిమే లక్ష్మణం తస్య ధృతచ్ఛత్రం సచామరమ్ ॥ ౩౩॥

తదధస్తౌ తాలవృన్తకరో త్ర్యశ్రం పునర్భవేత్ ।

ఏవం షట్కోణమాదౌ స్వదీర్ఘాఙ్ఘ్రైష సంయుతః ॥ ౩౪॥

ద్వితీయం వాసుదేవాయైరాగ్నేయాదిషు సంయుతః ।

తృతీయం వాయుసూనుం చ సుగ్రీవం భరతం తథా ॥ ౩౫॥

విభీషణం లక్ష్మణం చ ఆఙ్గదం చారిమర్దనమ్ ।

జామ్భవన్తం చ తైర్యుక్తస్తతో ధృష్టిర్జయన్తకః ॥ ౩౬॥

విజయశ్చ సురాష్ట్రశ్చ రాష్ట్రవర్ధన ఏవ చ ।

అశోకో ధర్మపాలశ్చ సుమన్త్రశ్చైభిరావృతః ॥ ౩౭॥

తతః సహస్రదృగ్వహ్నిర్ధర్మర్షో వరుణోఽనిలః ।

ఇన్ద్విశధాత్రనన్తాశ్చ దశభిశ్చైభిరావృతః ॥ ౩౮॥

బహిస్తదాయుధైః పూజ్యో నీలాదిభిరలఙ్కృతః ।

వసిష్ఠవామదేవాదిమునిభిః సముపాసితః ॥ ౩౯॥

పట్టాభిషిక్తరామచన్ద్రవిభూతిం వక్ష్యమాణయన్త్రదశావరణరూపిణీం ప్రపచ్చయతి-తత
 ఇతి || 30-33|| శత్రుఘ్నభరతపవనజా ఆద్యత్రికోణరూపాః సుగ్రీవవిభీషణలక్ష్మణాస్తు
 ద్వితీయత్రికోణరూపాః | శత్రుఘ్నభరతపవనజసుగ్రీవవిభీషణలక్ష్మణాలఙ్కృతరాజ్యాభిషిక్తశ్రీరామం
 సాఙ్గం సావరణం సపరివారం ససీతం రామచన్ద్రం భావయేత్ | కథమసౌ భావనీయ ఇత్యత్ర
 స్వయం షట్కోణమధ్యాసనో భూత్వా సీతాభరతశత్రుఘ్నహనూమత్సుగ్రీవవిభీషణలక్ష్మణైః
 పరివృతో విజయత ఇతి ధ్యేయో భవతి | షట్కోణేషు దీర్ఘాక్షరేష సంయుతః ఇత్యత్ర
 హృదయాద్యఙ్గదేవతాభిరావృతో ధ్యేయః || 34|| ద్వితీయం వాసుదేవద్వైః ఇత్యత్ర
 వాసుదేవసఙ్కర్షణప్రద్యుమ్నానిరుద్ధైః ఆవృతో భవతి | తృతీయం వాయుసూనుం
 చ ఇత్యత్ర వాయుసూన్వాదిజామృపదన్తైః పరివృతో భవతి || 35|| చతుర్థావరణే
 ధృష్ట్యాదిసుమన్త్రాన్తైః ఆవృతో భవతి || 36-38|| పంచమషష్ఠయోః ఇన్ద్రాదిభిః
 తదాయుధైశ్చ ఆవృతో భవతి || 39-39||

యన్త్రలేఖనప్రకారః

ఏవముద్దేశతః ప్రోక్తం నిర్దేశస్తస్య చాధునా |

త్రిరేఖాపుటమాలిఖ్య మధ్యే తారద్వయం లిఖేత్ || 40||

తన్మధ్యే బీజమాలిఖ్య తదధః సాధ్యమాలిఖేత్ |

ద్వితీయాన్తం చ తస్యోర్ధ్వం షష్ఠ్యన్తం సాధకం తథా || 41||

కురు ద్వయం చ తత్పార్శ్వే లిఖేద్బీజాన్తరే రమామ్ |

తత్ సర్వం ప్రణవాభ్యాం చ వేష్టయేచ్ఛుద్ధబుద్ధిమాన్ || 42||

దీర్ఘభాజీ షడశేషు లిఖేద్బీజం హృదాదిభిః |

కోణపార్శ్వే రమామాయే తదగ్రేనఙ్గమాలిఖేత్ || 43||

క్రోధం కోణాగ్రాన్తరేషు లిఖ్య మన్త్ర్యభితో గిరమ్ |

వృత్తత్రయం సాష్టపత్రం సరోజే విలిఖేత్ స్వరాన్ || 44||

కేసరే చాష్టపత్రే చ వర్గాష్టకమథాలిఖేత్ |

తేషు మాలామనోర్వర్ణాన్ విలిఖేదూర్మిసఙ్ఖ్యయా || 45||

ఆన్తే పంచాక్షరాణ్యేవం పునరష్టదలం లిఖేత్ |

తేషు నారాయణాష్టార్ణాన్ లిఖ్య తత్కేసరే రమామ్ || 46||

తద్భహిర్వాదశదలం విలిఖేద్ద్వాదశాక్షరమ్ |

అథోన్నమో భగవతే వాసుదేవాయ ఇత్యయమ్ || 47||

ఆదిక్షాన్తాన్ కేసరేషు వృత్తాకారేణ సంలిఖేత్ |
 తద్బహిః షోడశదలం లిఖ్య తత్కేసరే హ్రీయమ్ || ౪౮||
 వర్మాస్త్రనతిసంయుక్తం దలేషు ద్వాదశాక్షరమ్ |
 తత్సన్నిష్ఠిరజాదీనాం మన్త్రాన్ మస్త్రీ సమాలిఖేత్ || ౪౯||
 హ్రం స్రం భ్రం వ్రం ల్రం అం శ్రం జ్రం (చ)లిఖేత్ సమ్యక్తో బహిః |
 ద్వాత్రింశారం మహాపద్మం నాదబిస్తుసమాయుతమ్ || ౫౦||

విలిఖేన్మన్త్రరాజ్ఞాన్ తేషు పత్రేషు యత్నతః |
 ధ్యాయేదష్టవనూనేకాదశరుద్రాంశ్చ తత్ర వై || ౫౧||
 ద్వాదశేనాంశ్చ ధాతారం వషట్కారం చ తద్బహిః |
 భూగృహం వజ్రశూలాఢ్యం రేఖాత్రయసమన్వితమ్ || ౫౨||
 ద్వారోపేతం చ రాశ్యాదిభూషితం ఫణిసంయుతమ్ |
 అనస్తో వాసుకీశ్చైవ తక్షః కార్కోటపద్మకః (కౌ) || ౫౩||

మహాపద్మశ్చ శఙ్ఖశ్చ గులికోఽష్టా ప్రకీర్తితాః |
 ఏవం మణ్డలమాలిఖ్య తస్య దీక్షు విదిక్షు చ || ౫౪||
 నారసింహం చ వారాహం లిఖేన్మన్త్రద్వయం తథా |
 కూటో రేఫానుగ్రహేషునాదశక్త్యాదిభిర్యుతః || ౫౫||
 యో నృసింహః సమాఖ్యాతో గ్రహమారణకర్మణి |
 అన్త్యాస్థిశచియద్విన్దునాదైర్బిజం చ సౌకరమ్ || ౫౬||

హుజ్కారం చాత్ర రామస్య

అనుక్తాత్మాద్యావరణచతుష్టయమత్రైవాన్తర్భూయతే | ఏవమహారహః
 స్వావరణదేవతాతత్పరివారైః ఉపాస్యమానో విజయత ఇత్యాదాపుద్దేశతః ప్రోక్తమ్ |
 అధునా తు యన్త్రస్వరూపం నిర్దిశతి-నిర్దేశస్తస్య చాధునేతి | యన్త్రలేఖనప్రకారమాహ-
 త్రిరేఖేతి || ౪౦-౪౧|| తత్సర్వం ప్రణవాభ్యాం చ వేష్టయేచ్ఛుద్ధబుద్ధిమాన్ ఇత్యత్ర న
 హి ప్రణవచతుష్టయం లేఖనీయం, మధ్యే సముఖోన్ముఖామ్యాం తారద్వయం లిఖేదితి
 యదుక్తం తదేవ అత్ర పరామృశ్యతే || ౪౨|| లిఖేదీజం హృదాదిభిః రాం నమః ఇత్యాది
 || ౪౩|| గిరం ఐం ఇతి || ౪౪|| న హి “వృత్తత్రయం సాష్టపత్రం” “పునరష్టదశం లిఖేత్”
 ఇత్యత్ర అష్టదశత్రయం భవతి, అష్టదలద్వయస్యైవ వినియుక్తత్వాత్ | ద్వితియాష్టదశేషు
 తేషు || ౪౫-౪౮|| ఇరజాదీనాం హనూమదాదీనామ్ || ౪౯|| నాదబిస్తుసమాయుతం
 ఇత్యత్ర మన్తరాజః ప్రతివర్ణ ఊం గ్రాం ఇతి దీర్ఘబిస్తుసమాయుతో యథా భవతి తథా

ద్వాత్రింశద్దశేషు మన్తరాజ్ఞాన్ విలిఖేదిత్యర్థః ॥ ౫౦॥ తత్కేసరేషు లిఖిత్యా ధ్యాయేత్ ॥
 ౫౧॥ ద్వాదశేనాంశ్చ ద్వాదశాదిత్యాన్ । వసురుద్రాదిత్యనామాన్యావరణపూజాప్రకరణే
 ప్రకాశ్యన్తే । వజ్రశూలాభ్యం వజ్రాదిశూలాన్తాష్టదిక్పాలకాయుధాభ్యమ్ । యద్వా-
 ప్రతిద్వారం వజ్రశూలాభ్యం ఆధ్యమితి ॥ ౫౨-౫౪॥ కూటః క్షకారః రేఫశ్చ అనుగ్రహః
 ఔక్కారశ్చ ఇన్దుః మకారశ్చ నాదశక్తిః యకారశ్చ, ఆదిశబ్దేన బిన్దుర్గ్రహ్యతే, ఏతద్విశిష్టం
 క్షౌర్యం ఇతి నిషున్నమ్ ॥ ౫౫॥ అన్త్యార్యోశో వరాహః తస్య వాచకో వియత్ హకారః
 బిన్దునాదాభ్యం బిన్దుకారాభ్యం యుక్తశ్చేత్ హుమితి సౌకరబీజం భవతి । వరాహస్య
 అన్త్యార్యశత్యం కథమిత్యత్ర గురుభారతోఽన్త్యవిక్రియామాపన్నాఽర్హిణీ వసుమతీ
 వరాహరూపేణ తాముద్ధృతోద్వాహం కృతవాన్ ఇత్యన్త్యార్యోశో భూవరాహ ఇత్యర్థః
 । తస్య బీజం హుం ఇతి । శిష్టం రామరహస్యోపనిషతోన్మిక్తదశావరణయన్త్రవ్యాఖ్యానేన
 వ్యాఖ్యాతం స్యాత్ । అనయోరేకరూపత్వాత్ న విశేషోఽస్తిత్యర్థః ॥ ౫౬॥

మాలామన్త్రోద్ధారః

మాలామన్త్రోఽధునేరితః ।

తారో నతిశ్చ నిద్రాయాః స్మృతిర్మేదశ్చ కామికా ॥ ౫౭॥

రుద్రేణ సంయుతా వహ్నిర్మేధామరవిభూషితా ।

దీర్ఘా క్రూరయుతా హ్లోదిన్యతో దీర్ఘసమాయుతా ॥ ౫౮॥

క్షుధా క్రోధిన్యమోఘా చ విశ్వమవ్యథ మేధయా ।

యుక్తా దీర్ఘజ్ఞావినీ చ సుసూక్ష్మా మృత్యురూపిణీ ॥ ౫౯॥

సప్రతిష్ఠా హ్లోదినీ త్వక్ష్వేలప్రీతిశ్చ సామరా ।

జ్యోతిస్తీక్ష్ణగ్నిసంయుక్తా శ్వేతానుస్వారసంయుతా ॥ ౬౦॥

కామికాపఞ్చమాలాన్తసాన్తాన్తో థాన్త ఇత్యథ ।

స సానన్తో దీర్ఘయుతో వాయుః సూక్ష్మయుతో విషః ॥ ౬౧॥

కామికా కామికా రుద్రయుక్తాథోఽథ స్థిరాతపా ।

తపినీ దీర్ఘయుక్తా భూరనలోఽనన్తగోఽనిలః ॥ ౬౨॥

నారాయణాత్మకః కాలః ప్రాణోమ్నో విద్యయా యుతః ।

పీతారాతిస్తథా లాన్తో యోన్యా యుక్తస్తతో నతిః ॥ ౬౩॥

సప్తవత్వారింశద్వర్ణగుణాన్తః స్రజ్మనుః స్వయమ్ ।

రాజ్ఞ్యాభిషిక్తస్య తస్య రామస్యోక్తక్రమాలిఖేత్ ॥ ౬౪॥

అథ మాలామస్త్రముద్ధరతి-మాలామస్త్ర ఇతి । చతుష్షష్టికలాసు సప్తచత్వారింశత్కలాత్మకోఽయం
 మాలామస్త్రః కలాశాస్త్రే ప్రసిద్ధః । ఏకైకస్యాః కలాయాః ఓమిత్యాద్యైకైకో వర్ణః సజ్ఞాతః
 క్రమాదేవమూహ్యామితి మత్వా ఉపరతమ్ । ఏవం తారాదినత్యంతకలకార్యపూగో
 మాలామనుర్భవతి । స చ రామరహస్యోక్తః । ఏవం ఓం నమో భగవతే రఘునందనాయ
 ఇత్యాది ప్రథమాష్టదలేషు క్రమాల్లిఖిత్యా పూజయేదిత్యర్థః ॥ ౫౭-౬౪ ॥

యస్త్రస్తుతిః

ఇదం సర్వాత్మకం యస్త్రం ప్రాగుక్తమృషిసేవితమ్ ।

సేవకానాం మోక్షకరమాయురారోగ్యవర్ధనమ్ ॥ ౬౫ ॥

అపుత్రాణాం పుత్రదం చ బహునా కిమనేన వై ।

ప్రాపువన్తి క్షణాత్ సమ్యగత్ర ధర్మాదికానపి ॥ ౬౬ ॥

ఇదం రహస్యం పరమమీశ్వరేణాపి దుర్గమమ్ ।

ఇదం యస్త్రం సమాఖ్యాతం న దేయం ప్రాకృతే జనే ॥ ఇతి ॥ ౬౭ ॥

ఉక్తవిశేషణవిశిష్టం యస్త్రం స్త్రాతి-ఇదమితి । భజనానురూపఫలదమేతదిత్యాహ-
 సేవకానామితి । చతుర్విధపురుషార్థసాధకమేతదేవేత్యర్థః ॥ ౬౫-౬౬ ॥ ఏతస్య
 కైవల్యప్రాపకజ్ఞానసాధనత్వేన యథోక్తసాధనవికలేషు గోపనీయత్వమాహ-ఇదమితి
 । ఈశ్వరేణ సర్వతస్తస్యతస్త్రేణ పణ్ణితేనాపి కామనాథియా ముఖ్యఫలమాత్మం
 దుఃశకమిత్యర్థః । ఇతిశబ్దస్తురీయోపనిషత్సమాప్త్యర్థః ॥ ౬౭ ॥

ఇతి చతుర్థోపనిషత్ ।

పంచమోపనిషత్

భూతశుద్ధ్యాదిపీఠార్చనాస్తపూజా

భూతాదికం శోధయేద్ధ్యారపూజాం కృత్వా పద్మాద్యాసనస్థః ప్రసన్నః ।

ఆర్చావిధావస్య పీఠాధరోర్ధ్వపార్శ్వార్చనం మధ్యపద్మార్చనం చ ॥ ౧ ॥

కృత్వా మృదుశ్లక్షసుతూలికాయాం రత్నాసనే దేశికమర్చయిత్వా ।

శక్తిం చాధారాఖ్యకాం కూర్మనాగౌ పృథివ్యజ్ఞే స్వాసనాధః ప్రకల్వ్య ॥

విఘ్నేశం దుర్గాం క్షేత్రపాలం చ వాణీం బీజాదికాంశ్చాగ్నిదేశాదికాంశ్చ ।

పీఠస్యాజ్ఞిష్టేషవ ధర్మాదికాంశ్చ నఞ్చార్చనాంస్తాంస్తత్తద్దిక్ష్యర్చయేచ్ఛ ॥ 3 ॥

మధ్యే క్రమాదర్కవిధ్వగ్నితేజాంస్యపర్యుపర్యాదిమైరర్చితాని ।

రజః సత్త్వం తమ ఏతాని వృత్తత్రయం బీజాధ్యం క్రమాద్భావయేచ్ఛ ॥ ౪ ॥

ఆశావ్యాశాస్వప్యథాత్మానమస్తరాత్మానం వా పరమాత్మానమన్తః ।

జ్ఞానాత్మానం చార్చయేత్తస్య దిక్షు మాయావిద్యే యే కలా(ఏకల?) పారతత్వే ॥ ౫ ॥

సమ్పూజయేద్విమలాదీశ్చ శక్తిః

రాజ్యాభిషిక్తశ్రీరామచన్ద్రపూజాయన్త్రం ప్రకటయిత్వా తత్పిఠావరణపూజాం తత్ఫలం చ ప్రపంచయితుం పంచమోపనిషదారభ్యతే-భూతాదికమితి । భూతాదికం శోధయేత్ ఇత్యత్ర బ్రాహ్మే ముహూర్తే ముముక్షురుత్థాయ దన్తధావనస్నానాదిస్వాశ్రమోచితకర్మ నిర్వర్త్యాథ యథాసమ్భవం పూజాద్రవ్యాణి సమ్పాద్య దేవగృహం గత్వా ప్రదక్షిణసమస్కాన్ విధాయ దేవోద్బోధనార్థం ఆదౌ ఘణ్ణానాదం కృత్వా పృథీప్ త్వయేతి భూశుద్ధిం అపసర్పన్వితి భూతశుద్ధిం పృథివ్యాదిపంచభూతభౌతికానాం కారణమాత్రావశేషచిన్తనమేవ వా భూతశుద్ధిం కృత్వా । ఆదిశబ్దేన కలశశఙ్ఖపూజా౨౨దికం గృహ్యతే । ఆసనమస్త్రస్యేత్యాదినా కుశాద్యాసనమభిమన్త్య సోఽహమర్క ఇతి మన్త్రేణ దేవోభయపార్శ్వయోః దీపం సంస్థాప్య స్వయం ఉత్తరాభిముఖః పద్మాద్యాసనమాస్థాయ ప్రాణాయామాదికం కృత్వా స్వవామభాగే కలశం దక్షిణభాగే శఙ్ఖం యథోక్తవిధినా అభ్యర్చ్య శఙ్ఖోదకేన దేవాత్మానౌ పూజోపకరణాని సమ్ప్రోక్ష్య కలశే కిఞ్చిత్ నిక్షిప్య తచ్ఛేషం పరిత్యజేత్ । స్వపురోభాగే పాద్యాదిపంచపాత్రాణి చాసాద్య గన్తోదకేన పూరయిత్వా తత్ర సావరణం దేవం ఆవాహనాదిభిః అభ్యర్చ్య । ద్వాఠపూజాం కృత్యేత్యాదినా-అధరభాగాయ నమః । ఊర్ధ్వభాగాయ నమః । పార్శ్వాయ నమః । దక్షిణపార్శ్వాయ నమః । పశ్చిమపార్శ్వాయ నమః । ఉత్తరపార్శ్వాయ నమః । పీఠమధ్యగతకమలాయ నమః ॥ ౧ ॥ పీఠదక్షిణభాగే దేశికాయ నమః । ఆదికూర్మాయ నమః । శేషాయ నమః । పృథివ్యై నమః । కమలాయ నమః ॥ ౨ ॥ విఘ్నేశం దుర్గాం ఇత్యాదినా-గం గణపతయే నమః । దుం దుర్గాయై నమః । క్షం క్షేత్రపాలకాయ నమః । సం సరస్వత్యై నమః । మూలప్రకృత్యై నమః । క్షీరసముద్రాయ నమః । రత్నద్వీపాయ నమః । రత్నసింహాసనాయ నమః । శ్వేతచ్ఛత్రాయ నమః । రత్నమణిపాయ నమః । కల్పకవృక్షాయ నమః । ధర్మాదికాంశ్చేత్యాదినా-ధర్మాయ నమః । జ్ఞానాయ నమః । వైరాగ్యాయ నమః । ఐశ్వర్యాయ నమః । అధర్మాయ నమః । అజ్ఞానాయ నమః । అవైరాగ్యాయ నమః । అనైశ్వర్యాయ నమః ॥ ౩ ॥ అర్కాయ నమః । సోమాయ నమః । అగ్నయే నమః । రజస్సత్త్వమిత్యాదినా-రజసే నమః । సత్త్వాయ నమః । తమసే నమః ॥ ౪ ॥ ఆత్మనే నమః । అన్తరాత్మనే నమః । పరమాత్మనే నమః । జ్ఞానాత్మనే నమః । మాయావిద్యా ఇత్యాదినా-మాయాతత్త్వాయ నమః । విద్యాతత్త్వాయ నమః

| ఏకల(కలా?)తత్వాయ నమః | పరశివతత్వాయ నమః | మాయాయై నమః |
 విద్యాయై నమః | అనన్తాయై నమః | పద్మాయై నమః | జ్ఞానాత్మనే నమః || ౫ ||
 విమలాదీశ్చ శక్తిః ఇత్యాదినా-విమలాయై నమః | ఉత్కర్షణ్యై నమః | జ్ఞానాయై నమః |
 క్రియాయై నమః | యోగాయై నమః | ప్రహ్వాయై నమః | సత్యాయై నమః |
 ఈశానాయై నమః | మధ్యే అనుగ్రహాయై నమః | ఓం నమో భగవతే విష్ణవే వాసుదేవాయ
 సర్వాత్మసంయోగయోగపీఠాయ నమః ఇతి పీఠార్చనం కుర్యాత్ ||

భగవద్ధ్యానపురస్సరమావరణపూజా

అభ్యర్చయేదేవమాహాయేచ్ఛ |

అఙ్గవ్యాహానిలజాద్యైశ్చ పూజ్య ధృష్ట్యాదికైర్లోకపాలైస్తదస్త్రైః || ౬ ||

వసిష్ఠాద్యైర్మునిభిర్నీలముఖ్యైరారాధయేద్రాఘవం చందనాద్యైః |

ముఖ్యోపహారైర్వివిధైశ్చ పూజ్యైస్తస్మై జపాదీంశ్చ సమ్యక్ ప్రకల్ప్యైః || ౭ ||

అథ భగవద్ధ్యానపురస్సరం ఆవరణపూజాం కుర్యాదిత్యాహ-దేవమితి |
 దేవమాహాయేచ్ఛ ఇత్యత్ర షట్కోణమధ్యే సింహాసనస్థాయ ద్విభుజాయ
 పార్శ్వద్వయస్థితధనుర్పాణాయ దక్షిణకరధృతజ్ఞానముద్రాయ హనూమదాదివ్యాఖ్యాననిరతాయ
 స్వవామాఙ్కూలఙ్కూర-సీతాయ రాజ్యాభిషిక్తశ్రీరామచన్ద్రాయ నమః, షట్కోణమధ్యే
 సీతాభరతశత్రుఘ్న-హనూమత్సుగ్రీవభీషణలక్ష్మణావృతాయ శ్రీరామాయ నమః
 ఇతి పూజయేత్ | షట్కోణేషు రాం హృదయాయ నమః ఇత్యాది రః
 ఆస్త్రాయ ఫట్ ఇత్యన్తాఙ్గాద్యఞ్చితాయ శ్రీరామాయ నమః ఇతి పూజయేత్ |
 ప్రథమాష్టదశసూలేషు ఆగ్నేయాదిక్రమేణ ఆత్మాన్తరాత్మపరమాత్మజ్ఞానాత్మభిః
 పూర్వాదిక్రమేణ నివృత్తిప్రతిష్ఠావిద్యాశ్రీభిశ్చావృతాయ శ్రీరామాయ నమః |
 ప్రథమాష్టదశాగ్రేష్వాగ్నేయాదిక్రమేణ వాసుదేవసంకర్షణప్రద్యుమ్నానిరుద్యైః పూర్వాదిక్రమేణ
 శ్రీకీర్తిష్ఠిరతిభిశ్చావృతాయ శ్రీరామాయ నమః | ద్వితీయాష్టదశసూలేషు
 పూర్వాదిక్రమేణ వాయుసూనుసుగ్రీవ-భరతవిభీషణలక్ష్మణాఙ్గదశత్రుఘ్నజామ్బవద్భిః
 ఆవృతాయ శ్రీరామాయ నమః | ద్వితీయాష్టదశాగ్రేషు పూర్వాదిక్రమేణ ధృష్టిజయన్తవిజయసురాష్ట్ర
 శ్రీరామాయ నమః | ధృష్టయాదికైరిత్యాదిశబ్దేన వసిష్ఠనీలాద్యావరణాని గృహ్యన్తే |
 తద్యథా-మూలే తావదిన్ద్రవజ్రాద్యావరణానన్తరం వసిష్ఠనీలాద్యావరణయోః ఉత్త్యేఽపి
 తదపేక్షయా అర్థక్రమస్య బలీయస్త్యాత్ రామరహస్యేఽపి అర్థక్రమానుసారేణైవ
 ప్రపఞ్చతత్వాత్ అత్రాపి తథైవ యుజ్యత ఇతి || ౬ || ద్వాదశదశేషు పూర్వాదిక్రమేణ
 వసిష్ఠాయ నమః | వామదేవాయ నమః | ఇత్యాదివసిష్ఠవామదేవజాబాలిగౌతమభరద్వాజవిశ్వామిత్రవ
 ఆవృతాయ శ్రీరామాయ నమః | షోడశదశేషు నీలనశత్రుషేణమైన్దద్వివిదశరభగన్ధమాదనగవాక్షకిరీట

వత్సకౌస్తుభశక్తిచక్రగదాపద్మైరావృతాయ శ్రీరామాయ నమః । ద్వాత్రింశద్దలేషు
 ధ్రువాయ నమః ఇత్యాది ధ్రువసోమాపాహ్యాయానిలానలప్రత్యూషప్రభానైరష్టవసుభిః
 వీరభద్రశముగ్ధగిరిశాజైక-పదాహిర్బుధ్విపినాకిభువనేశకపాలిదికృత్స్థాణుభగైః
 ఏకాదశరుద్రైః-ప్రాతిస్వికార్చనాయాం అజాయైకపదే నమః, అహయే బుధ్వాయ నమ
 ఇతి । వరుణసూర్యవేదాఙ్గాభాన్విన్యకవిగభస్తిమయహిరణ్యతోదీవాకరమిత్రవిష్ణుభిః ధాత్రా
 చావృతాయ శ్రీరామాయ నమః । భూపురాన్తః ఇన్ద్రాగ్నియమనిర్మతివరుణవాయుకుబేరేశానైః
 అష్టదిక్పాలకైః ఊర్ధ్వాధోభాగే ధాత్రనస్తాభ్యాం చావృతాయ శ్రీరామాయ నమః ।
 భూపురాద్బహిః వక్రశక్తిదణ్ణఖడ్గపాశాఙ్కశగదాశూలపద్మవక్త్రైరావృతాయ శ్రీరామాయ
 నమః । ఏవం సాఙ్గావరణం దేవం వ్యష్టినమష్టిభేదేన షోడశోపచారైరభ్యర్చ్య తత్సన్నిధౌ
 షట్సహస్రస్థ్యాయా రామతారకమన్తం జపిత్వా గాయత్రీమాలలక్ష్మణాదిమన్తాంశ్చ
 జపిత్వా జపాదికం భగవతి సమర్చ్య తతో దేవం హృదయ ఉద్వాస్య తన్నివేదితాన్నం
 బ్రాహ్మణముక్తావశిష్టం స్వయమపి భుక్త్వా శిష్టకాలం భగవన్నామస్మృతితః కాలం నయేత్
 ॥ ౭ ॥

భగవత్ప్రసాదద్వారా మోక్షప్రాప్తిః
 ఏవం మూఢతం జగదాధారభూతం రామం వందే సచ్చిదానందరూపమ్ ।
 గదాఽరిశక్త్యాబ్జధరం భవారిం స యో ధ్యాయేన్మోక్షమాప్నోతి సర్వః ॥ ౮ ॥

విశ్వవ్యాపీ రాఘవో యస్తదాసీమన్తర్షధే శక్తివక్త్రే గదాబ్జే ।
 ధృత్వా రమాసహితః సానుజశ్చ సపత్తనః సానుగః సర్వలోకీ ॥ ౯ ॥
 తద్భక్తౌ యే లబ్ధకామాంశ్చ భుక్త్వా తథా పదం పరమం యాన్తి తే చ ।
 ఇమా ఋచః సర్వకామార్థదాశ్చ యే తే పఠన్త్యమలా యాన్తి మోక్షమ్ ॥ ౧౦ ॥

ఏవం కృతే ఝటితి భగవత్ప్రసాదో భవతి, తతః చిత్తశుద్ధిః, తతో నిర్విశేషబ్రహ్మజ్ఞానం,
 తత్సమకాలం కృతకృత్యో భవతీత్యాహ-ఏవమితి । స్వోపాసకదృష్ట్యపేక్షయా
 ఏవం మూఢతం యన్తరూపేణ మూర్తిరూపేణ సర్వారోపాధారరూపేణ చ సిద్ధత్వాత్
 జగదాధారభూతం వస్తుతః స్వేన రూపేణ రాజతే మహీయతే ఇతి రామం వందే
 సచ్చిదానందరూపం గదాఽరిశక్త్యాబ్జధరం భవారిం వా రామం యో ధ్యాయేత్ సోఽయం
 తత్ప్రసాదలబ్ధజ్ఞానద్వారా మోక్షప్రాప్నోతి ॥ ౮ ॥ స్వోపాసకమోక్షదశాయాం
 తదుపాస్యో రామః కేన రూపేణ అవశిష్యత ఇత్యత ఆహ-విశ్వేతి । స్వప్రసాదతః
 స్వోపాసకస్వాజ్ఞాననివృత్తిసమకాలమేవ రామచన్ద్రో భగవాన్ స్వకరకలితశక్తివక్త్రే గదాఽబ్జే
 చ ఉపసంహృత్య సానుజః సపత్తనోఽయం నిర్విశేషభావం ధృత్వా అన్తర్షధే తతో
 వ్యాప్యవిశ్వసత్వే విశ్వవ్యాపీ భవతి తదభావే తన్మోక్షరూపేణ అవశిష్యత ఇత్యర్థః ॥

౯॥ ఏకస్య మోక్షతో భగవదభావే తద్భక్తానాం కా గతిరిత్యాశక్యం స్వదృష్ట్యా
భగవానస్తీతుస్యపాస్య తత్ప్రసాదతః కృతకృత్యాః భవంతీత్యాహ-తద్భక్తా ఇతి ।
సర్వార్థసాధకమస్త్రపారాయణఫలమాహ-ఇమా ఇతి ॥ ౧౦॥

ఇతి పంచమోపనిషత్ ।

ఓం భద్రం కర్ణేభిః శ్రుణుయామ దేవాః । భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః ।
స్థిరైరక్షైస్తుష్టువాంసస్తనూభిర్యశేమ దేవహితం యదాయుః ।
స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవాః । స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః ।
స్వస్తి నస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః । స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు ॥
ఓం శాన్తిః శాన్తిః శాన్తిః ॥

శ్రీరామాత్తరతాపిని ఉపనిషత్

ఓం భద్రం కర్ణేభిః శ్రుణుయామ దేవాః । భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః ।
స్థిరైరక్షైస్తుష్టువాంసస్తనూభిర్యశేమ దేవహితం యదాయుః ।
స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవాః । స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః ।
స్వస్తి నస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః । స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు ॥
ఓం శాన్తిః శాన్తిః శాన్తిః ॥

ప్రథమః ఖణ్డః

అవిముక్తోపాసనం

బృహస్పతిరువాచ యాజ్ఞవల్క్యమ్-యదను కురుక్షేత్రం దేవానాం దేవయజనం
సర్వేషాం భూతానాం బ్రహ్మాసదనమ్ ॥ ౧॥

అవిముక్తం వై కురుక్షేత్రం దేవానాం దేవయజనం సర్వేషాం భూతానాం బ్రహ్మాసదనమ్ ।
తస్మాద్యత్ర క్వచన గచ్ఛతి తదేవ మన్యేతేతీదం వై కురుక్షేత్రం దేవానాం దేవయజనం
సర్వేషాం భూతానాం బ్రహ్మాసదనమ్ । అత్ర హి జన్తోః ప్రాణేషూత్కృమమాణేషు
రుద్రస్తారకం బ్రహ్మ వ్యాచష్టే యేనాసావమృతీ భూత్వా మోక్షీ భవతి । తస్మాదవిముక్తమేవ
నిషేవేత । అవిముక్తం న విముఞ్కోత్ ॥ ౨॥ ఏవమేవైతద్యాజ్ఞవల్క్య ॥ ౩॥

పూర్వతాపినిరీత్యోపాసకానాం నిర్విశేషబ్రహ్మవగతయే ఉత్తరతాపిన్యుపనిషదారభ్యతే
। బృహస్పతిభరద్వాజాత్రియాజ్ఞవల్క్యప్రశ్నప్రతివచనరూపేయమాఖ్యాయికా

నిర్విశేషబ్రహ్మవిద్యాస్తుత్యర్థా । తత్రావిముక్తయాథాత్యుబుభుత్సయా యాజ్ఞవల్క్యం
ప్రతి బృహస్పతిరువాచేత్యాహ-బృహస్పతిరితి ॥ ౧॥ బ్రహ్మమాత్రజ్ఞానోత్పత్తేః ప్రాక్
అవిముక్తం భ్రూమధ్యవిలసితతారకలక్ష్యమేవ నిషేవేత సదా అనుసన్ధానం కుర్యాదితి ।
శిష్టం జాబాలోపనిషద్గతప్రథమఖణ్ణవ్యాఖ్యానేనైవ వ్యాఖ్యాతం స్యాత్ ॥ ౨-౩॥
ఇతి ప్రథమః ఖణ్ణః ।

ద్వితీయః ఖణ్ణః

రామషడక్షరస్య తారకత్వం

అథ హైనం భరద్వాజః పప్రచ్ఛ యాజ్ఞవల్క్యం-కిం తారకం కిం తారయతీతి ॥ ౧॥

స హోవాచ యాజ్ఞవల్క్యః-తారకం దీర్ఘానలం బిన్దుపూర్వకం దీర్ఘానలం పునర్మాయ
నమశ్చన్ద్రాయ నమో భద్రాయ నమ ఇత్యేతద్బ్రహ్మాత్మకాః సచ్చిదానన్దాఖ్యా
ఇత్యుపాసితవ్యమ్ ॥ ౨॥

అకారః ప్రథమాక్షరో భవతి । ఉకారో ద్వితీయాక్షరో భవతి । మకారస్తుతీయాక్షరో
భవతి । అర్ధమాత్రశ్చతుర్థాక్షరో భవతి । బిన్దుః పంచమాక్షరో భవతి । నాదః షష్ఠాక్షరో
భవతి । తారకత్వాత్తారకో భవతి । తదేవ తారకం బ్రహ్మ త్వం విద్ధి । తదేవోపాసితవ్యమితి
జ్ఞేయమ్ । గర్భజన్మజరామరణసంసారమహద్భయాత్ సన్తారయతీతి । తస్మాదుచ్యతే
షడక్షరం తారకమితి ॥ ౩॥

ప్రథమఖణ్ణే రుద్రస్తారకం బ్రహ్మ వ్యాచష్టే, అవిముక్తమేవ ప్రత్యక్షమాత్మానమేవ
నిషేవేత, తత్ బ్రహ్మమాత్రజ్ఞానం స ముఖ్యేచ్ఛదితి యాజ్ఞవల్క్యోక్తి బృహస్పతినా
సాకం భరద్వాజోఽపి నిశమ్య అవిముక్తశబ్దవాచ్యతారకేయత్వాపరిజ్ఞానాయ భరద్వాజో
యాజ్ఞవల్క్యం పృచ్ఛతీత్యాహ-అథేతి । కిమితి? కిం తారకం కిం తారయతీతి ॥ ౧॥
భరద్వాజప్రశ్నోత్తరం యాజ్ఞవల్క్యః ఏవమాహ-తారకమితి । ఆదౌ బిన్దుపూర్వకం
దీర్ఘానలం రామితి తతో దీర్ఘానలం రేతి పునర్మాయ నమ ఇతి సర్వం మిశిత్యా రాం
రామాయ నమః ఇతి రామషడక్షర ఉద్ధృతో భవతి । రాం రామేతి త్ర్యక్షరేణ సహ చన్ద్రాయ
నమః ఇత్యాదిపంచాక్షరయోజనాత్ రాం రామచన్ద్రాయ నమః రాం రామభద్రాయ నమః
ఇత్యష్టాక్షరో భవతి । ఇత్యేతత్ ఏతే బ్రహ్మాత్మకాః సచ్చిదానన్దాఖ్యాః ఇత్యుపాసితవ్యమ్
॥ ౨॥ ప్రణవస్య తారకత్వప్రసిద్ధేః షడక్షరస్య తారకత్వం కథం? ఇత్యత ఆహ-అకార
ఇతి యస్మాదేవం తస్మాత్ ॥ ౩॥

తారజ్ఞుజపఫలం

య ఏతత్తారకం బ్రహ్మ బ్రాహ్మణో నిత్యమధీతే స పాప్మానం తరతి స మృత్యుం తరతి
స బ్రహ్మహత్యాం తరతి స భ్రూణహత్యాం తరతి స వీరహత్యాం తరతి స సర్వహత్యాం
తరతి స సంసారం తరతి స సర్వం తరతి సోఽవిముక్తమాశ్రితో భవతి స మహాన్ భవతి
సోఽమృతత్వం చ గచ్ఛతి || ౪ ||

తారకజపఫలమాహ-య ఇతి | తారకార్థజ్ఞానాత్ ముఖ్యామృతత్వమేతీత్యర్థః || ౪ ||

రామస్య ప్రణవార్థత్వం

అత్రైతే శ్లోకా భవన్తి-

అకారాక్షరసమ్భూతః సౌమిత్రిర్విశ్వభావనః |

ఉకారాక్షరసమ్భూతః శత్రుఘ్నైజసాత్మకః || ౫ ||

ప్రాజ్ఞాత్మకస్తు భరతో మకారాక్షరసమ్భవః |

అర్ధమాత్రాత్మకో రామో బ్రహ్మానైకవిగ్రహః || ౬ ||

శ్రీరామసాన్నిధ్యవశాజ్జగదాధారకారిణీ |

ఉత్పత్తిస్థితిసంహారకారిణీ సర్వదేహినామ్ || ౭ ||

సా సీతా భవతి జ్ఞేయా మూలప్రకృతిసంజ్ఞకా |

ప్రణవత్వాత్ ప్రకృతిరితి వదన్తి బ్రహ్మవాదినః || ఇతి || ౮ ||

రామతారకస్య ప్రణవత్వే శ్రీరామస్య ప్రణవార్థత్వం కుతః? ఇత్యత్ర అస్మిన్నర్థే ఏతే శ్లోకాః
మన్తాః భవన్తిత్యాహ-అత్రైతే శ్లోకా భవన్తితి | సౌమిత్ర్యాదేః అకారాద్యర్థమాత్రాఽన్తకలనాఽఽరోపాప
విశ్వవిరాడోత్పాదిద్వి(?)తుర్యావికల్పరూపత్వాత్ శ్రీరామస్య ప్రణవార్థత్వముపపద్యతే
|| ౫-౬ || తస్య ప్రణవార్థత్వమస్తు, ప్రణవస్వరూపం కిం? ఇత్యత ఆహ-శ్రీరామేతి |
స్వాధిష్ఠ్యేయచిత్సామాన్యరూపాయాః సీతాయాః స్వాధిష్ఠానసత్తాసామాన్యశ్రీరామావిసాఖావిమూల
ప్రకృతత్వాత్ సీతాయాః ప్రణవత్వం సిద్ధమిత్యర్థః || ౭-౮ ||

ప్రణవతదర్థయాథాత్మ్యం

ఓమిత్యేతదక్షరమిదం సర్వం తస్యోపవ్యాఖ్యానం భూతం భవ్యం భవిష్యదితి
సర్వమోక్షార్కర ఏవ | యచ్చాన్యత్క్రికాలతీతం తదప్యోక్షార్కర ఏవ | సర్వం హ్యేతద్బ్రహ్మ
| అయమాత్మా బ్రహ్మ | సోఽయమాత్మా చతుషాప్త || ౯ ||

జాగరితస్థానో బహిఃప్రజ్ఞః సప్తాంశ్చ ఏకోనవింశతిముఖః స్థూలభుగ్వైశ్వానరః ప్రథమః పాదః
|| ౧౦ ||

స్వప్నస్థానోఽన్తఃప్రజ్ఞః సప్రాజ్ఞ ఏకోనవింశతిముఖః ప్రవివిక్తభుక్ తైజసో ద్వితీయః పాదః
 || ౧౦||

యత్ర సుప్తో న కఞ్చన కామం కామయతే న కఞ్చన స్వప్నం పశ్యతి తత్
 సుషుప్తమ్ । సుషుప్తస్థాన ఏకీభూతః ప్రజ్ఞానఘన ఏవానన్దమయో హ్యోనన్దభుక్ చేతోముఖః
 ప్రాజ్ఞస్త్పతీయః పాదః ॥ ౧౨॥

ఏష సర్వేశ్వర ఏష సర్వజ్ఞ ఏషోఽన్తర్యామ్యేష యోనిః సర్వస్య ప్రభవాప్యయౌ హి
 భూతానామ్ ॥ ౧౩॥

నాన్తఃప్రజ్ఞం న బహిఃప్రజ్ఞం నోభయతఃప్రజ్ఞం న ప్రజ్ఞం నాప్రజ్ఞం న ప్రజ్ఞానఘనమదృశ్యమవ్యవహార్యమ
 ప్రపఞ్చోఽపశమం శాన్తం శివమద్వైతం చతుర్థం మన్యన్తే స ఆత్మా స విజ్ఞేయః ॥ ౧౪॥

కో వా ప్రణవః కో వా ప్రణవార్థః, ఇత్యాకాఙ్క్షాయాం అభిధానప్రణవాభిధేయతదరైకత్వావగతయే
 ప్రణవతదర్థయాథాత్వ్యం ప్రకటయతి-ఓమితి । స ఆత్మా స విజ్ఞేయః ఇత్యేతత్ సర్వం
 మాణ్డాకోఽపనిషద్వ్యాఖ్యానేనైవ పదశో వ్యాఖ్యాతం స్యాత్ ఇతి మన్తవ్యమ్ ॥ ౯-౧౪॥

ప్రత్యగ్బ్రహ్మణోరేకీకరణం

సదోఙ్జ్వలోఽవిద్యాతత్కార్యహీనః స్వాత్మబన్ధహరః సర్వదా ద్వైతరహిత ఆనన్దరూపః
 సర్వాధిష్ఠానసన్మాత్రో నిరస్తావిద్యాతమోమోహోఽహమేవేతి సమ్భావ్యోఽహమ్ ॥ ౧౫॥

ఓం తత్ సద్యత్ పరం బ్రహ్మ రామచన్ద్రశ్చిదాత్మకః ।
 సోఽహమోన్ద్రామభద్రపరజ్ఞోఽతీ రసోఽహమోమ్ ॥ ౧౬॥

ఇత్యాత్మానమాదాయ మనసా బ్రహ్మణైకీకుర్యాత్ ॥ ౧౭॥

కిమిత్యయం విజ్ఞేయః ఇత్యాకాఙ్క్షాయాం అపరోక్షతయా జ్ఞాతవ్యః ఇత్యాహ-
 సదేతి । ప్రత్యగ్రూపేణ సదోఙ్జ్వలతీతి సదోఙ్జ్వలః । స్వావిద్యాతత్కార్యస్వాత్మబన్ధవతః
 సదోఙ్జ్వలత్వం కుత ఇత్యత ఆహ-అవిద్యేతి । వస్తుదృష్ట్యా యా అవిద్యమానా సా
 అవిద్యా, తత్కార్యం అనన్తకోటిబ్రహ్మణ్ణజాతం, తత్కలనావిరళః తద్దీనః, ఆవిద్యకం
 స్వాత్మబన్ధం హరతీతి తథోక్తః, తస్య సదోఙ్జ్వలత్ప్రత్యక్షం ఉపపద్యతే । ద్వైతదుఃఖే
 సతి కథం బన్ధగ్రాసప్రయక్త్యమియత్ర సర్వదా ద్వైతరహిత ఆనన్దరూపః ఇతి ।
 అసత్ప్రపఞ్చో సతి కథమానన్దరూపతా ఇత్యత్ర తదపవాదాధిష్ఠానస్య నిత్యానన్దత్వేన
 సన్మాత్రతా స్యాదిత్యాహ-సర్వాధిష్ఠానసన్మాత్ర ఇతి । సన్మాత్రస్య ఇతరవ్యవచ్ఛేదకతయా
 స్వావిద్యాతమోగ్రస్తత్వాత్ ఇత్యత్ర సన్మాత్రస్య నిష్ప్రతియోగికత్వేన ఇతరవ్యవచ్ఛేదాసమ్భవాత్
 నిరస్తావిద్యాతమోమోహోఽహమేవేతి సమ్భావ్యోఽహమ్ ॥ ౧౫॥ ఓం తత్సద్యత్పరమ్బ్రహ్మతద
 రాజమానో మహీయమానః స్వభక్తపటలాహ్లాదనకరో భవామి చిదాత్మకః చిన్మాత్రః

సోఽహమిత్యర్థః । యదోఽఙ్కారార్థవిశ్వవిరాడోత్రాదిభావమాపన్నం యత్ స్వగతహేయాంశాపాయ
తద్రామభద్రపరజ్ఞోస్థీరసోఽహమ్ ॥ ౧౬ ॥ ఏవం ప్రత్యఙ్చమాత్మానమాదాయ మనసా
పరబ్రహ్మణా ఏకీకుర్యాత్ ప్రత్యగభిన్నం బ్రహ్మసీమితి భావయేదిత్యర్థః ॥ ౧౭ ॥

రామజ్ఞానాన్ముక్తిః

సదా రామోఽహమసీమితి తత్త్వతః ప్రవదన్తి యే ।

న తే సంసారిణో నూనం రామ ఏవ న సంశయః ॥ ౧౮ ॥

ఇత్యుపనిషత్ । య ఏవం వేద స ముక్తో భవతీతి యాజ్ఞవల్క్యః ॥ ౧౯ ॥

సదా రామోఽహమసీమితి మన్త్రో రామరహస్యోపనిషది వ్యాఖ్యాతః । రామజ్ఞానసమకాలే
రామో భవతి ॥ ౧౮ ॥ ఇత్యుపనిషత్-బ్రహ్మమాత్రపర్యవసానం యో వేద స ముక్తో
భవతీత్యర్థః ॥ ౧౯ ॥

ఇతి ద్వివీతీయః ఖణ్డః ।

తృతీయః ఖణ్డః

బాహ్యోన్తరావిముక్తయాథాత్యం

అథ హైనమత్రిః పప్రచ్ఛ యాజ్ఞవల్క్యం-య ఏషోఽనన్తోఽవ్యక్తపరిపూర్ణానన్తైకచిదాత్మా
తం కథమహం విజానీయామితి ॥ ౧ ॥

స హోవాచ యాజ్ఞవల్క్యః-సోఽవిముక్త ఉపాస్యో య ఏషోఽనన్తోఽవ్యక్త ఆత్మా
సోఽవిముక్తే ప్రతిష్ఠిత ఇతి ॥ ౨ ॥

సోఽవిముక్తః కస్మిన్ ప్రతిష్ఠిత ఇతి ॥ ౩ ॥

వరణాయాం నాస్యాం చ మధ్యే ప్రతిష్ఠిత ఇతి ॥ ౪ ॥

కా వై వరణా కా చ నాసీతి ॥ ౫ ॥

జన్మాన్తరకృతాన్ సర్వాన్ దోషాన్ వారయతీతి తేన వరణా భవతీతి ।
సర్వాన్ద్రియకృతాన్ పాపాన్ నాశయతీతి తేన నాసీ భవతీతి ॥ ౬ ॥

కతమం చాస్య స్థానం భవతీతి ॥ ౭ ॥

భ్రువోర్ఘ్రాణస్య చ యః సద్ధిః స ఏష ద్యౌర్లోకస్య పరస్య చ సద్ధిర్భవతీతి । ఏతద్వై సద్ధిం
సన్ధ్యాం బ్రహ్మవిద ఉపాసత ఇతి । సోఽవిముక్త ఉపాస్య ఇతి । సోఽవిముక్తం జ్ఞానమావష్టే
యో వా ఏతదేవం వేద ॥ ౮ ॥

బాహ్యస్తరావిముక్తయాథాత్మ్యమవగన్తుం యాజ్ఞవల్క్యమత్రిః పృచ్ఛతీత్యాహ-అథేతి ।
ఏతదపి జాబాలోపనిషది వ్యాఖ్యాతమ్ ॥ ౧-౮॥

(తచ్చ వ్యాఖ్యానం ఝటితి ప్రత్యాయనార్థం అత్ర ఉదాహరణితే-అథ హ బృహస్పతి
(భారద్వాజ) ప్రశ్ననిర్ణయానస్తరం కిల ఏనం యాజ్ఞవల్క్యం బ్రహ్మపుత్రః అత్రిః పప్రచ్ఛ
। కిమితి? యః తారకబ్రహ్మేత్సుక్తః ఏషోఽనన్తః పరిచ్ఛేదత్రయవిరళోఽవ్యక్త ఆత్మా తం
ఉక్షలక్షణమాత్మానం కథమహం విజానీయాం అవగచ్ఛేయం ఇతి ॥ ౧॥ అత్రిప్రశ్నోత్తరం
స హోవాచ యాజ్ఞవల్క్యః బృహస్పతిం ప్రతి । తారకత్వేన య ఉక్తః సోఽవిముక్తః
ప్రత్యగభేదేన ఉపాస్యః । తత్ర హేతుః-భవతా పృష్టో య ఏషోఽనన్తోఽవ్యక్త ఆత్మా-
వ్యాఖ్యాతం-సోఽవిముక్తే సోపాధికేశ్వరే ప్రతిష్ఠిత ఇతి । తస్య నిరావృతత్వాత్ తస్మిన్
అవ్యక్తోఽనన్తాత్మా ఉపలభ్యతే ॥ ౨॥ తదుపలబ్ధిస్థానం పృచ్ఛతి-సోఽవిముక్తః కస్మిన్
ప్రతిష్ఠిత ఇతి ॥ ౩॥ సోఽయమీశ్వరః కుత్ర సన్నిహితః ఇతి పృష్టః ఉత్తరమాహ-
వరణాయాం నాస్యాం చ మధ్యే ప్రతిష్ఠిత ఇతి । వరణానాస్యోర్మధ్యే ప్రతిష్ఠిత ఇత్యర్థః
। వరణానాసీప్రదేశౌ శ్రుతిర్వాకరిష్యతీతి న వ్యాఖ్యాతమ్ ॥ ౪॥ వరణానాసీస్వరూపం
పృచ్ఛతి-కా వై వరణా కా చ నాసీతి ॥ ౫॥ తత్ర వరణాశబ్దార్థమాహ-సర్వానితి ।
సర్వాన్ జ్ఞానకర్మేన్ద్రియకృతాన్ దోషాన్ వారయతి నివారయతీతి తేన వరణా భవతీతి
। సర్వాన్ద్రియకృతాన్ పాపాన్ పాపాని నాశయతీతి తేన నాసీ నాశీ భవతి । సకారః
శకారార్థః ॥ ౬॥ వరణాయా నాస్యాశ్చ మధ్యే ప్రతిష్ఠిత ఇత్యుక్త్యా నాసా భ్రూసన్ధిః
ప్రతీయతే, తథాఽపి తత్ప్రదేశం పృచ్ఛతి-కతమం చాస్య స్థానం భవతీతి । అస్య
అవిముక్తస్యేత్యర్థః । సర్వత్రేతిశబ్దః ప్రశ్నపరిసమాప్త్యర్థః ॥ ౭॥ భ్రువోః పూణస్య చ యః
ప్రసిద్ధః సన్ధిః స ఏష ప్రసిద్ధః బ్రహ్మకపాలస్థానీయద్యులోకస్య చుబుకావసానస్థానీయస్య
చ పరస్య చ భూలోకస్యాపి సన్ధిః భవతి లోకద్వయసముచ్ఛయార్థః చకారః ।
ఏతద్వై ఏతమేవ సన్ధీయతేఽస్మిన్నవిముక్తమితి సన్ధిః స్వాత్మా తం సన్ధి స్వాత్మానం
సన్ధ్యాం భ్రూపూణసన్ధౌ బ్రహ్మవిద ఉపాసతే తత్రత్యజ్యోతిర్లక్ష్మణ్యానపరా భవన్తి ।
సోఽవిముక్త ఉపాస్యః ఇతి వ్యాఖ్యాతమ్ । తజ్ఞానఫలమాహ-యో వా ఇతి । యో
వై విద్వాసవిముక్తయాథాత్మ్యం వేద తద్గతహేయాంశమపోహ్య నిర్విశేషాత్మానజ్ఞానాతి
స విద్వాన్ సోఽవిముక్తం తత్సాక్షాత్కారహేతుజ్ఞానమాచష్టే స్వయమీశ్వరభావమేత్య
స్వభక్తపటలచరమదశాయాం తారకజ్ఞానోపదేశం కరోతి స్వయం నిర్విశేషబ్రహ్మైవ
భవతీత్యర్థః ॥ ౮॥)

ముమూర్షాణాం శివకృతరామతారకోపదేశః

అథ తం ప్రత్యువాచ-

శ్రీరామస్య మనుం కాశ్యాం జజాప వృషభధ్వజః ।
మన్వన్తరసహస్రైస్తు జపహోమార్చనాదిభిః ॥ ౯ ॥

తతః ప్రసన్నో భగవాన్ శ్రీరామః ప్రాహ శక్కురమ్ ।
వృణీష్య యదభీష్టం తద్దాస్యామి పరమేశ్వర ॥ ఇతి ॥ ౧౦ ॥

అథ సచ్చిదానన్దాత్మానం శ్రీరామమీశ్వరః పప్రచ్ఛ-
మణికర్ణ్యాం మమ క్షేత్రే గంగాయాం వా తటి పునః ।
మ్రుయతే దేహీ తజ్జన్తోర్ముక్తి నాతో వరాన్తరమ్ ॥ ఇతి ॥ ౧౧ ॥

అథ స హోవాచ శ్రీరామః-
క్షేత్రైస్త్రింశ్తవ దేవేశ యత్ర కుత్రాపి వా మృతాః ।
కృమికీటాదయోఽప్యాశు ముక్తాః సన్తు న చాన్యథా ॥ ౧౨ ॥

అవిముక్తే తవ క్షేత్రే సర్వేషాం ముక్తిసిద్ధయే ।
అహం సన్నిహితస్తత్ర పాషాణప్రతిమాఽఽదిషు ॥ ౧౩ ॥

క్షేత్రైస్త్రిన్ యోఽర్చయేద్భక్త్యా మస్త్రేణానేన మాం శివ ।
బ్రహ్మహత్యాఽఽదిపాపేభ్యో మోక్షయిష్యామి మా శువః ॥ ౧౪ ॥

త్వత్తో వా బ్రహ్మణో వాఽపి యే లభన్తే షడక్షరమ్ ।
జివన్తో మన్తసిద్ధాః స్యుర్ముక్తా మాం ప్రాప్నువన్తి తే ॥ ౧౫ ॥

ముమూర్షోర్దక్షిణే కర్ణే యస్య కస్యాపి వా స్వయమ్ ।
ఉపదేక్ష్యసి మన్మన్తం స ముక్తో భవితా శివ ॥ ౧౬ ॥

ఇతి శ్రీరామచన్ద్రోణోక్తమ్ ॥

ఉత్తమాధికారిణాం-“జ్యోతిర్లింగం భ్రువోర్మధ్యే నిత్యం ధ్యాయేత్ సదా యతిః” ఇతి శ్రుతిసిద్ధజ్యోతిర్లింగం ప్రత్యగ్ధాతుం అవిముక్తశబ్దవాచ్యతయా ప్రతిపాద్య మధ్యమాధికారిణాం కాశీక్షేత్రమేవ అవిముక్తమితి ప్రకటయిత్వా తత్ర యే కళేబరం త్యజన్తి తే పరమేశ్వరోపదిష్టరామతారక కృతకృత్యా భవన్తీత్యేతదర్థం అత్రిం ప్రతి యాజ్ఞవల్క్య ఆహ-అథేతి ॥ ౯-౧౦ ॥ పప్రచ్ఛ-కిమితి? మణికర్ణ్యామితి । “శ్రీరామస్య మనుం కాశ్యా” మిత్యాది యదుక్తం తత్ సర్వం కాశీషడక్షరస్తుత్యర్థ. అన్యథా పరమేశ్వరస్య నిరావృతక్రీయాజ్ఞానేచ్ఛాశక్తిమత్త్యేన అవాప్తసమస్తకామత్వాత్ స్వాజ్ఞదృష్ట్యా శివరామయోః భేదేఽపి తద్దృష్ట్యైకత్వాత్ స్వాంశజభక్తపటలస్వాజ్ఞానమోచనస్య స్వజ్ఞానాయత్తత్వాత్ స్వజ్ఞానప్రదానస్య స్వాయత్తత్వాదిత్యర్థః ॥ ౧౧-౧౬ ॥

ఇతి తృతీయః ఖణ्डః ।

చతుర్థః ఖణ्डః

రామసాక్షాత్కారప్రదాః మద్రాః

అథ హైనం భరద్వాజో యాజ్ఞవల్క్యమువాచ-అథ కైర్మన్తైః స్తుతః శ్రీరామచన్ద్రః ప్రీతో భవతి స్వాత్మానం దర్శయతి తాన్నో బ్రూహి భగవన్నితి ॥

స హోవాచ యాజ్ఞవల్క్యః-పూర్వం సత్యలోకే శ్రీరామచన్ద్రేజైవం శిక్షితో బ్రహ్మ పునరేతయా గాథయా నమస్కరోతి-

విశ్వరూపధరం విష్ణుం నారాయణమనామయమ్ ।

పూర్ణానన్తైకవిజ్ఞానం పరమ్పుష్కాస్వరూపిణమ్ ॥

మనసా సంస్మరన్ బ్రహ్మ తుష్టావ పరమేశ్వరమ్ ॥

ఓం యో హ వై శ్రీరామచన్ద్రః స భగవానద్వైతపరమానన్ద ఆత్మా యత్ పరం బ్రహ్మ భూర్భువః సువస్త్వై వై నమో నమః ॥ ౧॥ (జ్ఞాతవ్యో యథా ప్రథమమన్తోక్తావాద్యన్తో తథా సర్వమస్త్రేషు) ...యశ్చాఖణ్డైకరసాత్మా... ॥ ౨॥ ...యచ్చ బ్రహ్మనన్దామృతమ్... ॥ ౩... యత్తారకం బ్రహ్మ... ॥ ౪॥ ...యో బ్రహ్మ విష్ణుర్మహేశ్వరో యః సర్వదేవాత్మా... ॥ ౫॥ ...యే సర్వే వేదాః సాక్షాః సశాఖాః సేతిహాసపురాణాః... ॥ ౬॥ ...యో జీవాన్తరాత్మా... ౭॥ ...యః సర్వభూతాన్తరాత్మా ॥ ౮॥ ...యే దేవాసురమనుష్యాదిభావాః ... ॥ ౯॥ ...యే మత్స్యకూర్మాద్యవతారాః ... ॥ ౧౦॥ ...యోఽన్తఃకరణచతుష్టయాత్మా ... ౧౧॥ ...యశ్చ ప్రాణః ... ॥ ౧౨॥ ...యశ్చ యమః ... ॥ ౧౩॥ ...యశ్చాన్తకః... ॥ ౧౪॥ ...యశ్చ మృత్యుః ... ॥ ౧౫॥ ...యచ్ఛామృతమ్... ॥ ౧౬॥ ...యాని చ పఞ్చ మహాభూతాని... ॥ ౧౭॥ ...యః స్థావరజగ్గమాత్మా ... ॥ ౧౮... యే పఞ్చాగ్నయః... ॥ ౧౯॥ ...యాః సప్త మహావ్యాహృతయః... ॥ ౨౦... యా విద్యా ... ॥ ౨౧॥ ...యా సరస్వతీ ... ॥ ౨౨॥ ...యా లక్ష్మీః... ॥ ౨౩॥ ...యా గౌరీ ... ॥ ౨౪॥ ...యా జానకీ ... ॥ ౨౫... యచ్చ త్రైలోక్యం ... ॥ ౨౬॥ ...యః సూర్యః ... ॥ ౨౭॥ ...యః సోమః ... ॥ ౨౮॥ ...యాని చ నక్షత్రాణి... ॥ ౨౯॥ ...యే చ నవ గ్రహాః... ॥ ౩౦॥ ...యే చాష్టా లోకపాలాః... ॥ ౩౧॥ ...యే చాష్టా వసవః... ॥ ౩౨... యే వైకాదశ రుద్రాః... ॥ ౩౩॥ ...యే చ ద్వాదశాదిత్యాః... ॥ ౩౪॥ ...యచ్చ భూతం భవ్యం భవిష్యత్ ... ॥ ౩౫॥ ...యద్బ్రహ్మాణ్డన్య బహిర్వాప్తం ... ॥ ౩౬... యో హిరణ్యగర్భః... ॥ ౩౭॥ ...యా ప్రకృతిః ... ॥ ౩౮॥ ...యశ్చోజ్కారః... ॥ ౩౯॥ ...యాశ్చతస్రోఽర్థమాత్రాః... ॥ ౪౦॥ ...యః పరమపురుషః ... ॥ ౪౧॥ ...యశ్చ మహేశ్వరః ... ॥ ౪౨॥ ...యశ్చ మహాదేవః

... || ౪౩ || ... య ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ ... || ౪౪ || ...యో మహావిష్ణుః ... ||
౪౫ || ...యః పరమాత్మా ... || ౪౬ || ...యో విజ్ఞానాత్మా ... || ౪౭ ||

ఓం యో హ వై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైతపరమానంద ఆత్మా యః
సచ్చిదానందైతైకచిదాత్మా భూర్భువః సువస్మై వై నమో నమః || ఇతి ||

తాన్ బ్రహ్మైబ్రవీత్-సప్తచత్వారింశన్మన్తైర్నిత్యం దేవం స్తుధ్వమ్ । తతో దేవః ప్రీతో
భవతి । స్వాత్మానం దర్శయతి । తస్మాద్య ఏతైర్మన్తైర్నిత్యం దేవం స్తోతి స దేవం పశ్యతి
సోఽమృతత్వం చ గచ్ఛతీతి మహోపనిషత్ ||

శ్రీరామసాక్షాత్కారోపాయబుభుత్సయా భరద్వాజో యాజ్ఞవల్క్యం పృచ్ఛతీత్యాహ-
అథేతి । ఉవాచ-కిమితి? అథేతి । అత్ర ఇతిహాసమవతారయతి-పూర్వమితి । కథం
బ్రహ్మ శ్రీరామచంద్రం తుష్టావేత్యత్ర శ్రీరామసార్యాత్మ్యప్రకటనమన్త్రాన్ ప్రకాశయతి-
ఓమితి । హవా ఇతి వృత్తానుస్మరణార్థో నిపాతౌ । యః పరమార్థదృష్ట్యా
కైవల్యశ్రీస్వరూపేణ రాజమానో మహీయమానో భక్తపటలాహ్లాదకరశ్చ భవతి సోఽయం
షడ్గుణైశ్వర్యస్వరూపో భగవాన్ ద్వైతదుఃఖగ్రాసాద్వైతపరమానందాత్మతయా అవశిష్యతే
యద్యాథాత్మ్యం పరం బ్రహ్మేతి విఖ్యాతం యస్తు పునః స్యాజ్జడృష్ట్యా భూర్భువఃసువరితి
త్రైలోక్యవపుర్విరాట్ భవతి తస్మై సవిశేషనిర్విశేషాత్మనే నమో నమః । వైశబ్దః
సేవ్యసేవకయోః ఉపాధికృతభేదాసమ్భవైకత్వద్వ్యోతకః । ఇతి తాన్ బ్రహ్మైబ్రవీత్-హే
దేవాః యూయం సప్తచత్వారింశదితి । యస్మాదేవం తస్మాత్ ||

ఇతి చతుర్థః ఖణ్డః ।

పంచమః ఖణ్డః

రామషడక్షరమాహాత్మ్యం

అథ హైనం భరద్వాజో యాజ్ఞవల్క్యముపసమేతోవచ-శ్రీరామమన్తరాజస్య
మాహాత్మ్యమనుబ్రూహీతి || ౧ ||

స హోవాచ యాజ్ఞవల్క్యః-
స్వప్రకాశః పరజ్ఞోఽతిః స్వానుభూత్యేకచిన్మయః ।
తదేవ రామచంద్రస్య మనోరాద్యక్షరః స్మృతః || ౨ ||

అఖణ్డైకరసానందస్తారకబ్రహ్మవాచకః ।
రామాయేతి సువిజ్ఞేయః సత్యానందచిదాత్మకః || ౩ ||

నమః పదం సువిజ్ఞేయం పూర్ణానన్తైకవిగ్రహమ్ ।

సదా నమన్తి హృదయే సర్వే దేవా ముముక్షవః ॥ ౪॥ ఇతి ॥

య ఏతం మన్తరాజం శ్రీరామచన్ద్రషడక్షరం నిత్యమధీతే సోఽగ్నిపూతో భవతి స
వాయుపూతో భవతి స ఆదిత్యపూతో భవతి స సోమపూతో భవతి స బ్రహ్మపూతో
భవతి స విష్ణుపూతో భవతి స రుద్రపూతో భవతి స సర్వైర్దేవైరాతో భవతి స
సర్వక్రతుభిరిష్టవాన్ భవతి తేనేతిహాసపురాణానాం రుద్రాణాం శతసహస్రాణి జప్తాని
ఫలాని భవన్తి । శ్రీరామచన్ద్రమనుస్మరణేన గాయత్ర్యాః శతసహస్రాణి జప్తాని ఫలాని
భవన్తి । ప్రణవానామయుతకోటిజప్తా భవతి । దశ పూర్వాన్ దశోత్తరాన్ పునాతి । స
పఞ్చిపావనో భవతి । స మహాన్ భవతి । సోఽమృతత్వం చ గచ్ఛతి ॥ ౫॥

మన్తరాజార్థం తన్మాహాత్యం తజ్ఞానఫలం చ జ్ఞాతుమిచ్ఛన్ భరద్వాజో యాజ్ఞవల్క్యం
పుచ్ఛతీత్యాహ-అథేతి । ముఖ్యార్థం సఫలం మాహాత్యమనుబ్రాహి ॥ ౧॥
షడక్షరాద్యబీజార్థమాహ-స్వప్రకాశ ఇతి ॥ ౨॥ రామాయేతి త్ర్యక్షరార్థం నిగమయత-
అఖణ్డేతి ॥ ౩॥ నమః శబ్దార్థమాచష్టే-నమః పదమితి । విశిష్టార్థస్తు, రాం రామాయేత్యక్షర
చతుష్టయం తత్పదలక్ష్యబోధకం, నమః ఇత్యక్షరద్వయం త్వమ్పదలక్ష్యబోధకం,
లక్షణాసాపేక్షలక్ష్యద్వయగతవిశేషాంశాపన్నావసీద్ధం నిష్ప్రతియోగికబ్రహ్మమాత్రమిత్యర్థః
। సర్వే దేవా ముముక్షవశ్చ ఏవమేవ సదా హృదయే నమన్తి బ్రహ్మమాత్రం స్వావశేషధియా
చిన్తయన్తి ॥ ౪॥ షడక్షరజపాన్తరాశికఫలమాహ-య ఇతి । స సర్వైర్దేవైః బ్రహ్మవిదితి
జ్ఞాతో భవతి । చశబ్దాత్ తారకార్థజ్ఞానతో ముఖ్యామృతత్వం విదేహకైవల్యం గచ్ఛతీతి
ద్యోత్యతే ॥ ౫॥

మన్తరాజమాహాత్యప్రతిపాదకశ్లోకాః

అత్రైతే శ్లోకా భవన్తి-

గాణపత్యేషు శైవేషు శాక్తసౌరేష్వభీష్టదః ।

వైష్ణవేష్యపి సర్వేషు రామమన్తః ఫలాధికః ॥ ౬॥

గాణపత్యాదిమన్తేషు కోటికోటిగుణాధికః ।

మన్తస్తేష్వప్యనాయాసఫలదోఽయం షడక్షరః ॥ ౭॥

షడక్షరోఽయం మన్తః స్యాత్ సర్వాఘోషునివారణః ।

మన్తరాజ ఇతి ప్రోక్తః సర్వేషాముత్తమోత్తమః ॥ ౮॥

కృతం దినే యద్ధురితం పక్షమాసర్తువర్షజమ్ ।

సర్వ దహతి నిఃశేషం తూలాచలమివానలః ॥ ౯॥

బ్రహ్మహత్యాసహస్రాణి జ్ఞానాజ్ఞానకృతాని చ ।
 స్వర్ణస్త్రీముసురాపానగురుతల్పాయుతాని చ ॥ ౧౦॥
 కోటికోటిసహస్రాణి ఉపపాతకజాన్యపి ।
 సర్వాణ్యపి ప్రణశ్యన్తి రామమన్త్రానుకీర్తనాత్ ॥ ౧౧॥
 భూతప్రేతపిశాచాద్యాః కూశ్మాణ్డబ్రహ్మరాక్షసాః ।
 దూరాదేవ ప్రథావన్తి రామమన్తప్రభావతః ॥ ౧౨॥
 ఐహలౌకికమైశ్వర్యం స్వర్గాద్యం పారలౌకికమ్ ।
 కైవల్యం భగవత్త్వం చ మన్తోఽయం సాధయిష్యతి ॥ ౧౩॥
 గ్రామ్యారణ్యపశుఘ్నత్వం సఞ్చితం దురితం చ యత్ ।
 మద్యపానేన యత్ పాపం తదప్యాశు వినాశయేత్ ॥ ౧౪॥
 అభిక్ష్యభిక్షణోత్పన్నం మిథ్యాజ్ఞానసముద్భవమ్ ।
 సర్వం విలీయతే రామమన్తస్యాస్యైవ కీర్తనాత్ ॥ ౧౫॥
 శ్రోత్రియస్వర్ణహరణాద్యచ్చ పాపముపస్థితమ్ ।
 రత్నాదేశ్చాపహరేణ తదప్యాశు వినాశయేత్ ॥ ౧౬॥
 బ్రాహ్మణం క్షత్రియం వైశ్యం శూద్రం హత్వా చ కిల్బిషమ్ ।
 సఞ్చినోతి నరో మోహాద్యద్యత్తదపి నాశయేత్ ॥ ౧౭॥
 గత్వాఽపి మాతరం మోహాదగమ్నాశ్చైవ యోషితః ।
 ఉపాస్యానేన మన్తేణ రామస్తదపి నాశయేత్ ॥ ౧౮॥
 మహాపాతకపాపిష్ఠసంకత్యా సఞ్చితం చ యత్ ।
 నాశయేత్తత్కథాఽఽలాపశయనాసనభోజనైః ॥ ౧౯॥
 పితృమాతృవధోత్పన్నం బుద్ధిపూర్వమఘం చ యత్ ।
 తదనుష్ఠానమాత్రేణ సర్వమేతద్విలీయతే ॥ ౨౦॥
 యత్ ప్రయాగాదితీర్థోక్తప్రాయశ్చిత్తశతైరపి ।
 నైవాపనోద్యతే పాపం తదప్యాశు వినాశయేత్ ॥ ౨౧॥
 పుణ్యక్షేత్రేషు సర్వేషు కురుక్షేత్రాదిషు స్వయమ్ ।
 బుద్ధిపూర్వమఘం కృత్వా తదప్యాశు వినాశయేత్ ॥ ౨౨॥
 కృచ్చైస్సప్తపరాకాద్యైర్నానాన్యాయణైరపి ।

పాపం చ నాపనోద్యం యత్ తదప్యాశు వినాశయేత్ || ౨౩||

ఆత్మతుల్యసువర్ణాదిదానైర్పహువిధైరపి ।

కించ్చిదప్యపరిక్షణం తదప్యాశు వినాశయేత్ || ౨౪||

అవస్థాత్రితయేష్వేవం బుద్ధిపూర్వమఘం చ యత్ ।

తస్మన్తస్మరణేనైవ నిఃశేషం ప్రవిలీయతే || ౨౫||

అవస్థాత్రితయేష్వేవం మూలబన్ధమఘం చ యత్ ।

తత్తస్మన్తోపదేశేన సర్వమేతత్ ప్రణశ్యతి || ౨౬||

అబ్రహ్మబీజదోషాశ్చ నియమాతిక్రమోద్భవాః ।

స్త్రీణాం చ పురుషాణాం చ మస్త్రీణానేన నాశితాః || ౨౭||

యేషు యేష్యపి దేశేషు రామభద్ర ఉపాస్యతే ।

దుర్భిక్షాదిభయం తేషు న భవేత్తు కదాచన || ౨౮||

శాస్త్రః ప్రసన్నవదనో నక్రోధో భక్తవత్సలః ।

ఆనేన సదృశో మన్తో జగత్స్వపి న విద్యతే || ౨౯||

సమ్యగారాధితో రామః ప్రసీదత్యేవ సత్వరమ్ ।

దదాత్సాయుష్యమైశ్వర్యమస్తే విష్ణుపదం చ యత్ || ౩౦||

తదేతద్వచాఽభ్యుక్తమ్-

ఋచో అక్షరే పరమే వ్యోమన్ యస్మిన్ దేవా అధి విశ్వే నిషేదుః ।

యస్తన్న వేద కిమృచా కరిష్యతి య ఇత్తద్విదుస్త ఇమే సమాసతే || ౩౧||

తద్విష్ణోః పరమం పదం సదా పశ్యన్తి సూరయః ।

దివీవ చక్షురాతతమ్ || ౩౨||

తద్విప్రాసో విపన్యవో జాగృవాంసః సమిన్ధతే ।

విష్ణోర్వ్యత్ పరమం పదమ్ || ౩౩||

ఓం సత్యమిత్యూపనిషత్ || ౩౪||

ఏవముక్తార్థే ఏతే శ్లోకాః మన్త్రాః మన్త్రరాజమాహాత్యుప్రతిపాదకా భవన్తీత్యాహ-
 ఆత్మైతే శ్లోకా భవన్తితి । మన్త్రరాజస్య సకలదేవతామన్త్రతోఽపి వైశిష్ట్యమాహ-
 గాణపత్యేష్యతి । తత్తద్భావానురోధేన పురుషార్థచతుష్టయప్రాపకో మన్త్రరాజ ఇత్యర్థః
 || ౬-౨౯|| శాస్త్ర ఇత్యాదివిశేషణవిశిష్టో భగవాన్ తారకానుస్మరణేన ఆరాధితః
 సన్ ప్రసీదతి, తేన కిం స్యాదిత్యుత్తరదాతీతి । మన్త్రార్థజ్ఞానపూర్వకం యో జపతి

తస్యైవ విష్ణుపదాప్తిః ॥ 30॥ విష్ణుపదార్థతృప్తయో అస్య మత్త్రానాదరో భవతీతి
యత్ తదేతద్భవాభ్యుక్తమ్ । ఋచ... ఇత్యయం మన్తః శ్వేతాశ్వతరోపనిషది
వ్యాఖ్యాతః ॥ 30॥ తద్విష్ణోః ఇతి మన్తస్తు ఆరుణీకోపనిషది వ్యాఖ్యాతః ॥ 3-౨-
33॥ కిం తద్విష్ణుపదం? ఇత్యత్ర-ఓమితి । ఓఙ్కారార్థతుర్యతురీయమేవ బ్రహ్మ సత్యం,
స్వేతరగ్రాససత్తాసామాన్యరూపత్వాత్, తదేవ విష్ణుపదం స్వమాత్రధియైవ పద్యమానత్వాత్
। ఇత్యుపనిషచ్ఛబ్దో రామోత్తరతాపిన్యపనిషత్సమాప్త్యర్థః ॥ 3౪॥

ఇతి పంచమః ఖణ్డః ।

శ్రీవాసుదేవేన్ద్రశిష్యోపనిషద్బ్రహ్మయోగినా ।

రామతాపిన్యపనిషద్వ్యాఖ్యానం లిఖితం లఘు ।

శ్రీరామతాపినీవ్యాఖ్యాగ్రన్థజాతం చతుశ్శతమ్ ॥

ఇతి శ్రీమదీశాద్యష్టోత్తరశతోపనిషచ్ఛాస్త్రవివరణే పంచపంచాశతస్కంధాపూరకం

శ్రీరామతాపిన్యపనిషద్వివరణం సమూర్ణమ్ ॥

ఓం భద్రం కర్ణేభిః శ్రుణుయామ దేవాః । భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః ।

స్థిరైరక్షైస్తుష్టువాంసస్తనూభిర్వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః ।

స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవాః । స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః ।

స్వస్తి నస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః । స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు ॥

ఓం శాన్తిః శాన్తిః శాన్తిః ॥

Encoded and proofread by Mrityunjay Pandey

Ramatapinyupanishat Savyakhya

pdf was typeset on October 30, 2025

Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

